

Садржај

Увод	3
1. Депозитне финансијске институције и њихова законска регулатива	4
1.1. Банке и управљање банкама	6
1.1.1. Врсте банака	8
1.1.2. Активности банака на финансијским тржиштима	9
1.1.3. Основни принципи управљања банкама	11
1.2. Штедионице	12
1.3. Штедно – кредитне задруге	14
1.3.1. Штедно – кредитна индустрија данас	15
1.4. Кредитне задруге	17
1.5. Законска регулатива у банкарству	19
2. Врсте ризика депозитних финансијских институција	24
2.1. Кредитни ризик	26
2.1.1. Управљање кредитним ризиком	28
2.2. Ризик ликвидности	31
2.2.1. Управљање ризиком ликвидности	32
2.3. Каматни ризик	34
2.4. Девизни ризик	36
2.5. Ризик земље	37
2.6. Оперативни ризик	37
2.7. Ризик улагања	38
2.8. Ризик изложености	39
3. Анализа пословања НКВМ Среdy банке а.д. Крагујевац	41
3.1. НКВМ Среdy банка а.д Крагујевац – опште информације	42
3.2. Финансијски резултати	46
3.2.1. Биланс стања Банке - пасива	48
3.2.1.1. Динарска средства	49
3.2.1.2. Девизна средства	49
3.2.1.3 Капитал	52
3.2.2. Биланс стања Банке - актива	55
3.2.2.1 Девизни пласмани	56

3.2.2.2 Динарски пласмани	57
3.2.2.3. Укупни пласмани	58
3.3. Управљање ризиком	58
3.4. Анализа ризика пословања	60
3.5. Ревизија финансијских извештаја	71
Закључак	72
Литература	74

Увод

Финансијски сектор има кључну улогу у функционисању сваке тржишне економије. Он обезбеђује трансфер капитала између сектора предузаћа, државе и домаћинстава. Можемо рећи да је створена сложена мрежа финансијских институција као и финансијских инструмената којима се трансфер капитала врши. У важне финансијске посреднике убрајамо депозитне институције. Оне имају велики значај на финансијским тржиштима, јер прикупљају средства од становништва, привреде, јавног сектора и иносубјеката, и тако прикупљена средства пласирају у различите облике финансијских инструмената. У условима повећане неизвесности, од кључног је значаја да се банке и друге депозитне институције оспособе за вредновање и управљање ризицима. Оне могу задржати део ризика, али он треба да буде покривен одговарајућим приносима, које депозитне финансијске институције наплаћују за своје услуге.

Циљ овог рада је упознавање са основним карактеристикама депозитних финансијских институцијама као и врстама ризика којима су ове институције изложене. Такође, на конкретном примеру НКБМ Креди банке а.д., Крагујевац, биће анализирано њено пословање као и изложеност и управљање ризицима. Рад је структуриран на следећи начин. У првом делу биће дат преглед депозитних финансијских институција и њихових основних карактеристика. Пре свега, биће разматране банке као најзначајније депозитне финансијске институције, а затим и штедионице, штедно-кредитне задруге, штедионице и кредитне задруге. Такође, биће дата законска регулатива везана за ову област.

Други део односиће се на најважније ризике који се јављају у пословању ових институција. Значајни су следећи ризици: кредитни, каматни, девизни ризик, ризик ликвидности, ризик земље, оперативни ризик, ризик улагања, ризик изложености и др.

У трећем делу биће представљена анализа пословања НКБМ Креди банке а.д., Крагујевац. Разматраће се најважнији финансијски извештаји и показатељи добијени коришћењем података из извештаја. Биће приказани и изложеност и резултати управљања ризицима. такођа, дати су основни подаци о екстерној ревизији финансијских извештаја банке.

I

ДЕПОЗИТНЕ ФИНАНСИЈСКЕ ИНСТИТУЦИЈЕ И ЊИХОВА ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА

1. Депозитне финансијске институције и њихова законска регулатива

У тржишним економијама штедња се може трансферисати од суфицитарних ка дефицитарним субјектима путем разноврсних финансијских институција. Најзначајнију улогу имају финансијски посредници, односно интермедијери, које класификујемо на депозитне и недепозитне финансијске институције. Финансијске институције доводе до смањења трансакционих трошкова, ефикаснијег информисања, диверсификације ризика инвестирања, дељивости и флексибилности малих штедиша и сл.

У депозитне институције убрајамо Централну банку, депозитне институције-банке, штедионице, кредитне уније и остале, док у оквиру недепозитних институција разликујемо уговорне финансијске институције (осигуравајућа друштва и пензионе фондове), инвестиционе институције (инвестиционе компаније и фондове), као и чисто посредничке финансијске институције. Основни разлози ове поделе финансијских институција леже у следећем:¹

- пасива депозитних институција обухвата укупну понуду новца и кредита у једној земљи, па самим тим имају велики значај и под контролом су централне монетарне власти. Ово се не односи на пословање недепозитних институција.

- депозитне институције се оштрије контролишу од недепозитних. Разлог томе је што депозити у пасиви биланса стања депозитних институција представљају новац клијената, па у случају неуспешног пословања, они могу изгубити тешко зарађени новац. За разлику од депозитних институција, недепозитне имају другачије изворе финансирања.

- депозитне институције имају другачије принципе пословања и изложене су другачијим ризицима у односу на недепозитне институције.

¹ Erić, D., (2003), *Finansijska tržišta i instrumenti*, Cigoja štampa, Beograd, str. 171

Депозитне институције представљају врло значајну групу учесника на финансијским тржиштима. Извори средстава ових институција су депозити привреде, становништва, јавног сектора и субјеката из иностранства. Прикупљена средства пласирају у различите облике финансијских инструмената, најчешће хартија од вредности (ХоВ) и одобравају кредите грађанима и привреди.

1.1. Banke i upravljanje bankama

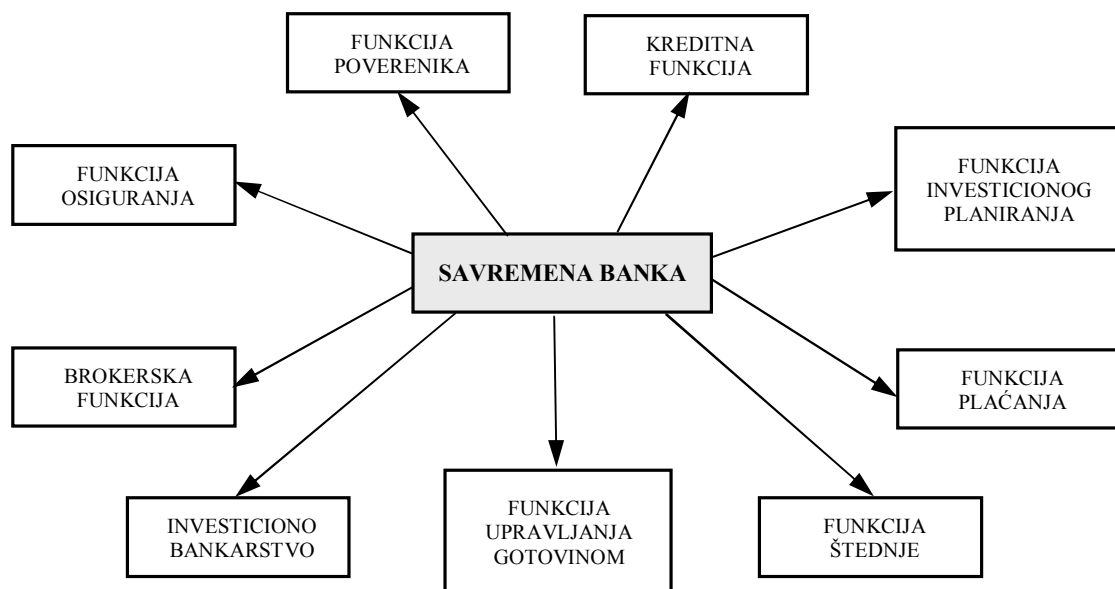
Први зачеци банкарства срећу се још у античко доба. У старој Грчкој и древном Риму, банкарство је пролазило кроз различите фазе зависно од развоја привредног живота и то у домену обављања одређених мењачких послова. Дефинисањем банке као основног субјекта и извршиоца банкарских послова бавили су се бројни теоретичари. Већина сматра да је банка предузеће или установа која се професионално бави прикупљањем новца ради његовог пласирања. Сама реч банка² потиче од италијанске речи *банцо* која у преводу значи клупа (тезга, шалтер) на којој се врши размена новца и трансакције плаћања у вези са трговином која се обавља на трговима, вашарима, домаћим и међународним сајмовима. То значи да се најстарија функција банке састојала у промени новца различите тежине и финоће. Касније банке почињу да се баве и пословима платног промета на рачун трговинских организација.

У тежњи да прецизно одредимо појам и функцију банке, разликујемо класично и новије схватање. Према класичном схватању, банка представља финансијску институцију која прикупља депозите како би касније одобравала кредите. Такође, банка обавља и послове давања гаранција, плаћања и сл. Основа пословања банке огледа се у томе да камата на одобрене кредите (активна) мора бити већа од камате коју банка плаћа својим депонентима (пасивна). На основу разлике активне и пасивне каматне стопе банка покрива трошкове свог пословања и остварује зараду. Банка мора у сваком тренутку бити ликвидна и способна да извшава налоге својих клијената. Класично схватање је доминирало до средине 80-

² Zečević, M., (1981), Organizacija i poslovanja banaka, Beograd , str. 1

тих година XX века и односило се на примање депозита и одобравање кредита као и операције у оквиру различитих механизма плаћања. За ово схватање везујемо правило 3-6-3 које подразумева да банке прикупљају депозите по 3%, одобравају кредите по 6%, а затварају шалтере у 3 сата поподне.

Poslednjih godina uloga banaka počela je da se menja na šta su uticali sledeći faktori: tokovi internacionalizacije i globalizacije, veliki broj finansijskih usluga, podizanje nivoa konkurencije, tehničko-tehnološki razvoj i dr. Banke su danas vrlo složene institucije koje nude veliki broj usluga različitim učesnicima privrednog i društvenog života. Skup funkcija savremene banke prikazan je na slici 1.1.

Слика 1.1. Функције савремене банке

Нове функције банке односе се на функцију осигурања која се односи на услуге осигурања имовине и лица, брокерску функцију и функцију инвестиционог банкарства као и на послове са хартијама од вредности (ХоВ), функцију повереника (банке се јављају као повериоци у случају управљања имовином), давање јемства и гаранција као и друге функције.

1.1.1. Врсте банака

Структура банака се значајно разликује од земље до земље. У неким земљама послује велики број банака као на пример у САД (10000), док је тај број у другим земљама знатно мањи (нпр. у Јапану око 100). Међутим, број банака не гарантује квалитет пружених услуга. Да би се боље сагледао рад банака, можемо их класификовати на различите начине. Тако на пример, према рочности кредита које одобравају, банке се могу поделити на банке које одобравају краткорочне, средњорочне и дугорочне кредите. Према регионалном делокругу пословања разликујемо: локалне, регионалне и савезне. Са становишта креирања и трговине финансијским инструментима најзначајнија је подела на универзалне, комерцијалне и инвестиционе банке.

Универзалне банке су заступљене у европском банкарском систему. Оне обухватају депозитну и кредитну функцију, функцију плаћања и операције са ХоВ. Прометом ХоВ баве се брокерско-дилерске куће.

Амерички и јапански систем врши поделу банака на комерцијалне и инвестиционе.

Комерцијалне банке обухватају класичне послове кредитирања привреде и становништва, послове платног промета и друге послове из домена класичног схватања банкарских услуга. Ове банке креирају депозите по виђењу, који по дефиницији улазе у новчану масу. Све услуге ових банака могуће је сврстати у једну од следеће три групе:³

- индивидуално банкарство – које обухвата послове са становништвом, хипотекарне послове, послове са кредитним картицама, кредитирање куповине потрошних добара, студентске кредите, услуге појединцима око инвестирања у ХоВ и друге услуге, углавном намењене сектору становништва.

- институционално банкарство – које се односи на послове кредитирања нефинансијских привредних организација, финансијских (на пример других банака,

³ Јакшић, М., (2005), Компаративна анализа развијених тржишта капитала, Економски факултет Крагујевац, Крагујевац, стр.24

осигравајућих друштава и сл.) и државних агенција. Такође, обухвата послове кредитирања, лизинг, факторинг, и сл.

- глобално банкарство – односи се на велики број активних и пасивних банкарских послова усмерених ка међународном тржишту.

Инвестиционе банке су специјализоване за низ услуга које се односе на пословање са ХоВ. По обиму билансне активе су веома близу комерцијалним банкама и послују са великим корпорацијама, владама и локалним органима власти као и институционалним инвеститорима. Основне функције инвестиционе банке су финансирање извоза, брокерске услуге, корпоративно финансирање, коресподентско банкарство и друго.

1.1.2. Активности банака на финансијским тржиштима

У већини земаља банке представљају најважније учеснике на финансијским тржиштима. Такође, оне доминирају и у многим земљама у транзицији. Активности које банке обављају на финансијским тржиштима можемо класификовати на следећи начин:

- активности на прикупљању средстава,
- активности на пласирању средстава и
- активности пружања услуга из области инвестиционог банкарства.

Активности на прикупљању средстава – банке емитују различите и обично квалитетне финансијске инструменте. Наиме, оне до средстава долазе прикупљањем депозита по виђењу, штедних и орочених депозита од становништва, државе, привреде и њених органа, као и од ино субјеката. Пасиву банака, поред депозита, чине кредитни извори тј. различите позајмице од Централне банке, других банака, средства настала емисијом дужничких ХоВ, као и сопствени извори који чине акцијски капитал и акумулирани добитак.

Активности на пласирању средстава – банка инвестира средства у различите финансијске инструменте на финансијском тржишту. Она на основу прикупљених средстава одобрава кредите, инвестира у реалну имовину, али и у финансијске инструменте. Такође, банке држе део средстава у облику резерви које се односе на примарнел - тзв. обавезне код Централне банке и тзв. секундарне – у облику ликвидних ХоВ које се лако и брзо могу претворити у готов новац.

Кредити представљају најзначајнији део активе банке. Оне одобравају кредите за некретнине (куће, станове), кредите финансијским институцијама (другим банкама, осигуравајућим друштвима), кредите за пољопривреду, комерцијалне и индустријске кредите (куповина залиха сировина), потрошачке кредите (аутомобили, бела техника) и друго.

Пласирање средстава у реалне инвестиције подразумева улагање у земљу, пословни простор, зграде и слично. Максимални износ активе у реалне инвестиције креће се најчешће до 20%.⁴ Пласирање средстава у финансијске инструменте подразумева инвестиције на тржишту новца, куповину краткорочних ХоВ и комерцијалних записа предузећа. На тржишту капитала могу куповати дугорочне акције или обвезнице.

Активности инвестиционог банкарства - банке пружају читав низ банкарских услуга које се односе на консалтинг (давање савета), помоћ око припреме извештаја, објављивање проспекта за јавну понуду ХоВ, послови у вези са пласманом емисије, гарантовања, откупа и друго. У свету постоји велики број банака које су специјализоване за ову област, међу којима су најпознатије: Меррилл Лунцх, Голдман Сацх (САД), Деутсцхе Банк (Немачка), УБС – Унион Банк оф Свитсерланд (Швајцарска).

⁴ Ерић, Д., исто, стр. 186

1.1.3. Основни принципи управљања банкама

Банке морају управљати својом активом и пасивом како би оствариле што већу добит, при чему се, пре свега, мисли на следеће аспекте управљања:

- 1) Банка мора располагати одређеним износом готовог новца како би била спремна да исплати све депоненте у случају одлива депозита, тј. да испуни обавезе према власницима депозита. Ако банка има довољне резерве, одлив депозита неће довести до промене у другим деловима биланса стања. Међутим, уколико банка не поседује довољне додатне резерве, она може позајмити средства од Централне банке или од корпорација. Друга солуција је продаја вредносних папира, које она држи у свом портфолију. У овом случају банка сноси трошкове брокерских услуга и друге трансакционе трошкове. Државни папири се брзо и лако могу претворити у новац и спадају у секундарне резерве ликвидности, па су ови трошкови ниски. Следећи начин је задуживање код Централне банке за шта банка плаћа одређени проценат камате (дисконтна стопа). Поступак смањења кредита је најскупљи начин прибављања средстава за банку услед одлива депозита. Уколико банка поседује краткорочне кредите који се обнављају у кратким интервалима времена, она може смањити број одобрених кредита њиховим необнављањем. Овакав поступак банке може наљутити клијенте, па ће своја средства пребацити у другу банку. Можемо сумирати следеће⁵: вишак резерви је осигурање банака од трошкова повезаних са могућим одливом депозита. Што је већи трошак повезан са одливом депозита, то ће банка држати веће додатне резерве.
- 2) Управљање активом – банка мора водити рачуна о ризику, односно да прибавља имовину ниског ризика. Наиме, банке морају тежити да остваре највећи приход по основу пласираних кредита и вредносних папира, да смање ризик на оптималан ниво и осигурају ликвидност одржањем ликвидних средстава. Први циљ банке подразумева да банка покушава да пронађе дужнике који су вољни да плате високе каматне стопе, а да носе низак ризик неплаћања. Банке покушавају да купе вредносне папире чија

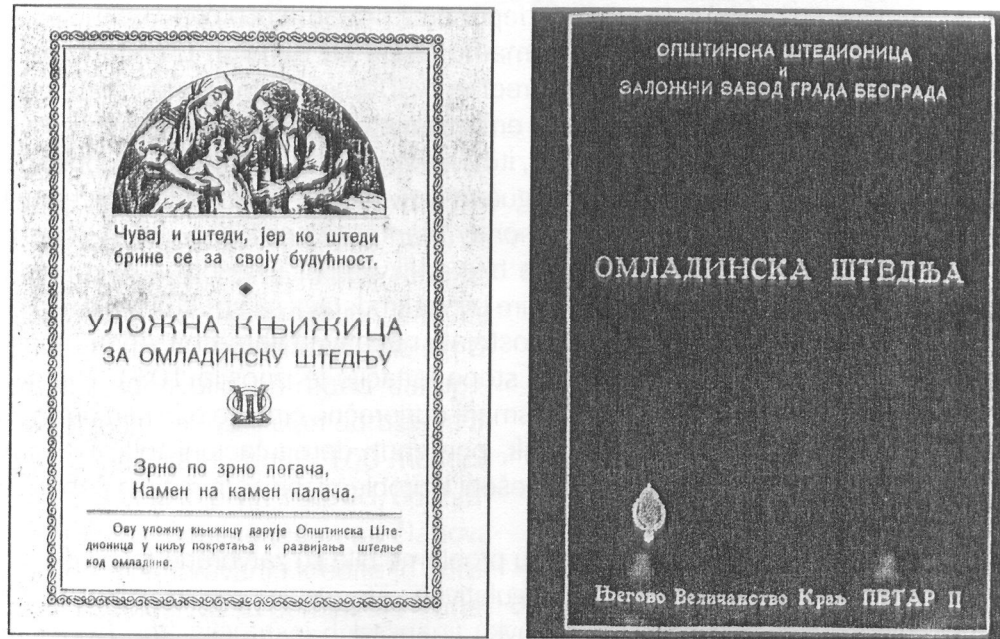
⁵ Мишкин, Ф., Ејкинс, С., (2005), Финансијска тржишта и институције, превод МАТЕ д.о.о. Загреб, стр. 411

ће цена порасти и који носе мањи ризик. Ризик се може смањити диверсификацијом портфолиа, односно куповином различитих врста ХоВ. Банке управљају својом ликвидношћу тако што држе резерве, али без високих трошкова.

- 3) Управљање пасивом – прибављање средстава уз ниске трошкове. До 60-тих година, банке су пре свега управљале својом активом, јер су сматрале своју пасиву фиксном. Међутим, 60-тих година трага се за начинима да се путем обавеза у билансу може да осигура резерве и ликвидност. На тај начин банка може прикупити средства продајом преносивих сертификата о депозиту или их позајмити од друге банке на тржишту федералних средстава.
- 4) Управљање адекватношћу капитала – износ неопходног капитала који банка мора поседовати и који треба прибавити. Свака банка мора одлучити о износу капитала којег мора имати из три разлога: Прво, капитал банке спречава стечај, ситуацију у којој банка не може сервисирати своје обавезе према штедишама. Друго, износ капитала утиче на приход акционара банке. И треће, минимални износ капитала банке одређује се законом.

1.2. Штедионице

Штедионице или штедне банке (савингс банкс) основане су у Шкотској почетком XIX века како би помагале сиромашнијим слојевима становништва да финансирају своје потребе. Биле су популарне у Енглеској и Немачкој, а у САД су се појавиле средином XIX века. Штедионице су имале велики значај и у Краљевини Југославији у периоду између два светска рата.

Слика 1.2. У Краљевини Југославији постојао је велику број штедионица

Ове институције су веома сличне штедно–зајмовним удружењима. Иако су малобројније у односу на њих, оне поседују велику моћ. Најважнији извори средстава су штедни, орочени и депозити по виђењу. Такође, могу се појавити и у улози емитената својих хартија. Пласирају средства по основу кредита. Наиме, оне одобравају потрошачке кредите, хипотекарне кредите, државне и хипотекарне ХоВ, обвезнице предузећа, обвезнице локалних органа власти, акције и друго.

Штедионице су биле организоване као задружне банке. Задружно власништво подразумева да штедише поседују удео у банци пропорционално свом депозиту, што значи да нема продаје акција. Овакав облик има своје предности и мане. Основна предност је у висини капитала који поседује штедионица по основу улога штедиша. Међутим, често долази до конфликта између управе и акционара који поседују мали удео у власништву, па нису у могућности да утичу на политику управе. Управа није склона излагању већем ризику. Разлог томе је што она не поседује удео у власништву, па нема користи од бољег пословања.

1.3. Штедно – кредитне задруге (saving and loan associations)

Штедно – кредитне задруге настале још крајем XVIII века, а снажан развој су доживеле у XIX веку. Прва удружења настала су у Великој Британији као добровољни споразуми 20–30 људи који су давали прилоге сваке недеље како би сакупили новац да чланови купе земљу и сазидају куће. Одобравање кредита вршено је на два начина. Први се односио на извлачење бројева, што је представљало редослед добијања, док се други односио на аукцију, где су предност при добијању кредита имали они који су нудили вишу каматну стопу. Чланови удружења су настављали да плаћају рате, а чланови којима су били одобрени кредити су плаћали камате. На овај начин се фонд брже пунио новцем и све чешће су одобравани кредити члановима. Када су сви чланови добили кредите и сазидали куће, друштво је престајало да постоји. Друштво је у првом ступњу свог развоја имало ограничен животни век. У следећем ступњу, оне попримају трајни карактер и постају праве финансијске организације.

У САД штедно – кредитне задруге су се појавиле 1816. године када је Конгрес донео одлуку да осигура средства породицама које желе да изграде сопствени дом. Циљ је био да се акумулирана средства употребе за одобравање дугорочних хипотекарних кредита. Штедно – кредитне асоцијације су 60-тих и 70-тих година XX века биле веома популарне. Међутим, 80-тих западају у кризу услед неликвидности и несолвентности као последица временске неусклађености структуре извора и пласмана средстава као и услед цикличног кретања каматних стопа (извори су били краткорочни, а пласмани дугорочни). Услед оваквих догађања велики број асоцијација у САД је пропао. Њихов даљи развој омогућила је ниска каматна стопа крајем 80-тих година.

Што се тиче пласмана штедно – зајмовних удружења⁶, оне су углавном оријентисане ка одобравању кредита, куповини некретнина, али и инвестирању у хипотекарне и државне ХоВ. Једина актива у коју су могле да инвестирају биле су ХоВ обезбеђене хипотеком. Међутим, проширена су подручја у која је овим

⁶ Ерић, Д., исто, стр. 191

институцијама било допуштено да инвестирају. Тако је дозвољено да средства улажу у потрошачке кредите (за куповину аутомобила, поправке кућа, станова, образовање, итд), непотрошачке кредите (комерцијалне, кооперативне, зајмове предузећима и пољопривреди) и ХоВ локалних органа власти (тзв. муниципалне обвезнице). Такође, улагали су и у обвезнице предузећа ниског ранга које су имале висок ризик, али и висок принос (јунк обвезнице). Од 1994. године забрањено им је да улажу у ризичне облике финансијских инструмената.

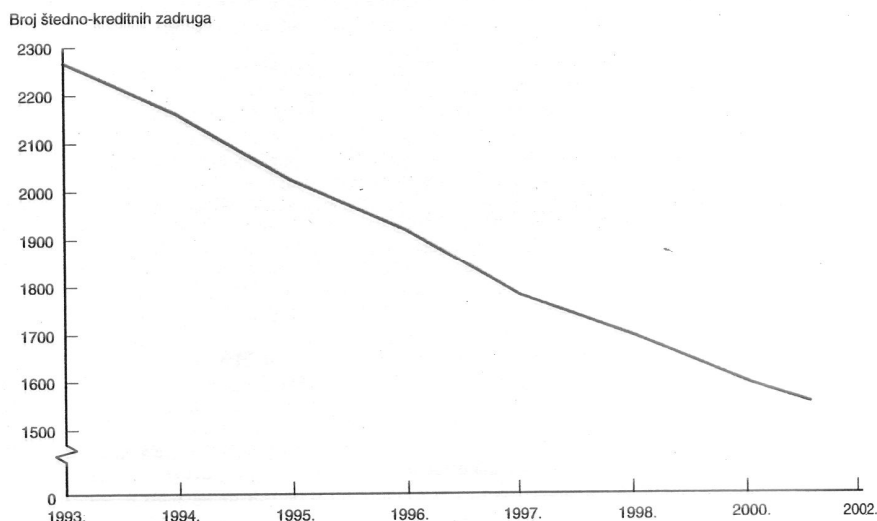
Штедно – кредитна удружења су веома слична штедионицама. Понекад се и не праве јасне и прецизне разлике између њих. Основна разлика је у погледу власничке структуре. Међутим, у САД-у разликују се и по другим основама:⁷

- Задружне штедне банке концентрисане су на североистоку САД, док су штедно – кредитне задруге распоређене широм земље.
- Задружне штедне банке могу осигурати своје депозите код појединих савезних држава, док штедно – кредитне задруге немају ту могућност.
- Задружне штедне банке нису у потпуности усмерене на одобравање хипотека, па су флексибилније у инвестирању од штедно – кредитних задруга.

1.3.1. Штедно – кредитна индустрија данас

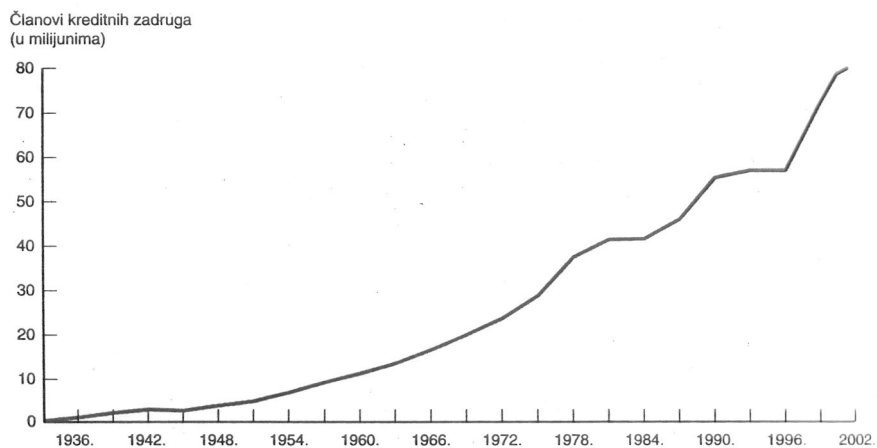
Упркос проблемима са којима се суочила 80-тих година XX века, штедно - кредитна индустрија је опстала. Велики број институција је пропао, док су неке биле припојене јачим и избегле пропадање. Број ових институција се временом смањивао (слика 1.3.), и данас се смањује.

⁷ Мишкин, Ф., Ејкинс, С., исто, стр. 467

Слика 1.3. Број штедно-кредитних задруга САД од 1993. до 2001.

Многе институције су смањиле активу, а повећале капитал. То је довело до повећања укупне активе задруга, али и до смањења њиховог броја. Настао је мањи број већих институција. Ако се просечна величина задруга упореди са просечном величином банака, можемо рећи да је задруга у просеку знатно већа од банке. Број чланова штедно – кредитних задруга је све време растао (слика 1.4.).

Слика 1.4. Број чланова штедно-кредитних задруга САД од 1934. до 2001.

Активу штедно – кредитне задруге чине следеће ставке: готовина и резерве, вредносни папири, хипотекарни кредити, потрошачки и комерцијални кредити и акције предузећа. Са друге стране, пасиву чине: депозити, капитал и друга позајмљена средства и обавезе.

Штедно – кредитне задруге су основане са циљем одобравања хипотекарних кредита за куповину станова и изградњу кућа. Оне су добро пословале све до тренутка када су каматне стопе порасле. Доживеле су велике губитке 80-тих година. Међутим, здравље штедно – кредитних институција се последњих година побољшало, јер су се њихови приходи повећали. Једини проблем са којим се данас суочавају је што су хипотекарни кредити доступни и на другим местима, односно одобравају их и друге институције.

1.4. Кредитне задруге

Кредитне задруге представљају трећу врсту штедних институција. То су новије институције које вуку корене из Немачке из средине XIX века, где су групе сиромашнијих људи тражили од банке кредит на бази залоге своје имовине. Одобрени кредит чланови су делили међу собом, а сваки члан је био одговоран за исплату свог дела дуга.

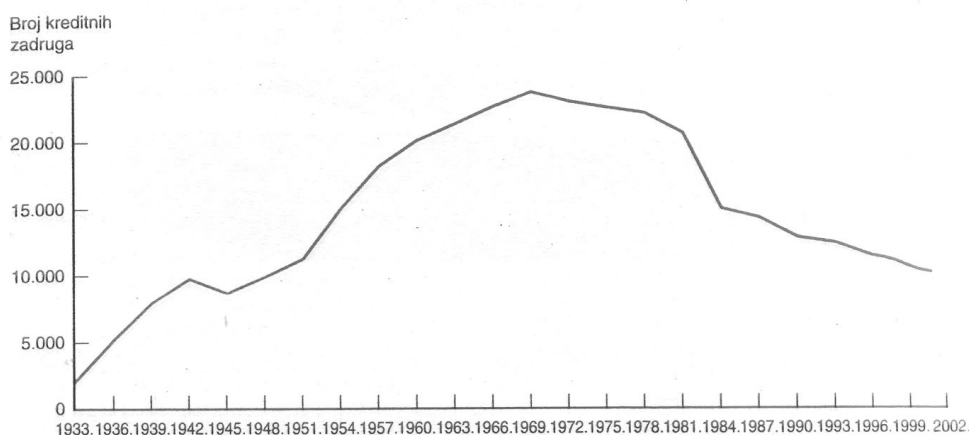
Основна сврха настанка кредитних задруга је одобравање кредита под повољним условима. Као такве оне су имале одређене карактеристике које нису красиле друге депозитне институције⁸. Као прво, биле су у форми кооперативе, тј. узајамног власништва где су сви депозитори уједно били и корисници. Сагласно томе, сви су имали право гласа, чија је снага зависила од висине средстава које неко држи на рачуну. Друго, морала је да постоји одређена црта заједничке припадности, односно заједништва између чланова што их је међусобно повезивало и још важније обавезивало. То су били иста професија, област становања, и слично. Врло често, кредитне уније су настале повезивањем лекара, професора, морнара, студената, пољопривредних произвођача, итд. Коначно, ове институције су биле непрофитне организације што им је давало значајне пореске олакшице. Значи, кредитне уније су власништво својих чланова, а депозите чланова чине акције. Постоје три категорије чланова:

⁸ Ерић, Д., исто, стр. 192

- чланови локалне заједнице – сви чланови су насељени на подручју на коме кредитна заједница послује,
- заједнички повезани чланови – чланови повезани по основу заједничког посла или професије,
- чланови који су у сродству са заједничким члановима – брачни другови и деца.

Основни извори средстава су депозити по виђењу, орочени и штедни. Поред тога, оне могу емитовати и ХоВ – записе или ноте. Пласман средстава се огледа у одобравању потрошачких кредита својим члановима. Такође, врше услуге из домена кредитних картица и кредитирања на основу њих. Кредитне уније се јављају на тржишту као купци, пре свега државних ХоВ. То су најмање депозитне институције, јер је њихова актива много мања у односу на активу комерцијалних банака. Кредитне задруге држе око 10% укупних депозита финансијских институција, а одобравају око 15% свих потрошачких кредита. Будући да чланови задруга могу бити само особе које испуњавају одређене критеријуме, њихов раст је веома ограничен.

Постоји могућност спајања кредитних унија што им омогућује да диверсификују ризик и искористе предност економије обима, па данас постоји мањи број већих кредитних унија (слика 1.5.).

Слика 1.5. Број кредитних задруга од 1933. до 2001.

Основне предности које су допринеле њиховом развоју и популарности су⁹:

⁹ Мишкин, Ф., Ејкинс, С., исто, стр. 487

- Подршка послодаваца. Многи послодавци су увидели да је у њиховом интересу да помогну својим запосленима при управљању њиховим средствима, што их је мотивисало да помогну развоју кредитних унија својих запослених. Тако предузећа често обезбеђују простор, инфраструктуру и друге облике помоћи кредитних задруга.
- Пореске олакшице. Будући да су кредитне задруге савезним законима ослобођене плаћања пореза, уштеђена средства могу бити прослеђена даље члановима уније у облику виших дивиденди и нижих накнада за управљање рачунима клијената.
- Јака удружења. Кредитне задруге су основале многа удружења која смањују њихове трошкове пословања, па обезбеђују средства за услуге које кредитне задруге иначе не би могле понудити.

Основни недостатак кредитних задруга је правило о међусобној повезаности, па су зато многе од њих веома мале, док им трошкови не дозвољавају да понуде више различитих услуга које су иначе карактеристичне за веће институције.

1.5. Законска регулатива у банкарству

Банке су најстрожије регулисане финансијске институције. Међутим, банкарске кризе откривају несавршеност законских оквира. Они се морају мењати и прилагођавати условима у којима банке послују.

Постоји седам основних категорија у регулацији банака:¹⁰

- државна сигурносна мрежа,
- ограничење имовине и прописани ниво капитала,

¹⁰ Miškin, F., Ejkins, S., isto, str. 491

- издавање дозвола и провера банака,
- обавеза извештавања,
- заштита клијената,
- ограничавање конкуренције.

Државна сигурносна мрежа. Банке се често суочавају са проблемом негативног избора и моралног хазарда. Решење овог проблема доноси са собом проблем асиметричних информација. Наиме, депонентима недостају информације о квалитету тих кредита. Проблем неједнаке информисаности може да објасни разлоге због којих банкарски систем добро не функционише.

Пре оснивања Федералне корпорације за осигурање депозита (FDIC), пропаст неке банке значила је да депоненти морају чекати ликвидацију банке како би дошли до дела средстава које су јој поверили. Такође, неинформисаност депонената о квалитету банкарске активе може довести до панике и похода на банке. Државна сигурносна мрежа може пружити заштиту депонената и отклонити њихово неповерење при улагању средстава у банку. Један облик сигурносне мреже је гаранција Федералне корпорације за осигурање депозита по којој се депонентима исплаћује цели износ за почетних 100.000 долара које су уложили у банку, без обзира на судбину банке.

FDIC користи две методе у случајевима пропасти банке. Прва се назива метода исплате и у оквиру ње се допушта банкама да пропадну. FDIC исплаћује депозите до 100.000 долара. Након ликвидације банке, FDIC наплаћује свој удео из ликвидираних средстава. Друга метода се назива метода куповине и преузимања. FDIC реорганизује банку, тако што проналази партнера за удруживање који преузима депозите пропале банке, а депозитари не губе свој новац.

Највећу ману државне сигурносне мреже представља морални хазард. Тако на пример већа је вероватноћа је да ће возачи који имају осигурање возити непажљиво, јер ће осигуравајуће друштво платити већину трошкова за насталу штету. Такође, у случајевима када држава осигурава сигурносну мрежу, депоненти знају да неће пропасти па се губи дисциплински ефекат. Следећу ману државне сигурносне мреже чини негативна селекција, тј. особе за које је најизгледније да ће произвести негативан ефекат (пропадање банке) су истовремено особе које желе да искористе могућност осигурања. Значајан разлог који помаже великим банкама да не пропадну је помоћ агенција за надзор, јер у случају пропасти велике банке може доћи до

великих финансијских поремећаја. Стога и постоји принцип превелик да пропадне ("too big to fail").

Ограничења на имовину и прописани ниво капитала. На смањење моралног хазарда утичу закони који ограничавају улагање у одређену врсту имовине и прописују обавезни ниво капитала. Банке су мотивисане излагању великом ризику. На тај начин оне могу остварити већу зараду. Међутим, када би депоненти знали каквом је ризику изложена банка, могли би повући своја средства. Закони и прописи који регулишу пословање залажу се за диверсификацију која смањује ризик ограничавајући дозвољени максимални износ одређених врста кредита. Обавеза држања прописаног нивоа капитала је начин којим се жели смањити изложеност банака ризицима. Када је банка приморана да држи висок ниво капитала, она и сама више губи ако пропадне, па је мотивисана да се мање излаже ризичним активностима.

Договором банкарских стручњака развијених земаља основан је **Базелски одбор за надзор банака**¹¹. Назив је добио по месту Базелу у Швајцарској, у коме се састаје под покровитељством Банке за међународно поравнање. Она је увела **Базелски споразум** којим се захтева да капитал банака износи барем 8% њихове пондерисане ризичне активе. Актива и ванбилансне активности подељене су у четири категорије, свака с различитим пондером који одражава одређени ниво кредитног ризика. Прва категорија носи пондер једнак нули и укључује ставке за које постоји мали ризик неплаћања, као што су резерве или државни вредносни папири развијених земаља чланица OECD-а. Друга категорија има пондер од 20% и укључује потраживања од банака земаља чланица OECD-а. Трећа категорија има пондер 50% и укључује муниципалне обвезнице и хипотеке на некретнине. Четврта категорија има највећи пондер од 100% и укључује остале пласмане индивидуалним клијентима и пословним субјектима. Ванбилансне активности третирају се на сличан начин тако што им се додељује одређени проценат еквивалентан проценту додељеном кредитима којим се претвара у билансне ставке, а за које вреди одређени пондер.

Издавање дозвола и провера банака. Издавање дозвола слично је провери потенцијалних зајмопримаца, одредбе које ограничавају улагање у ризичну имовину

¹¹ Мишкин, Ф., Ејкинс, С., исто, стр. 497

сличне су ограничавајућим одредбама које спречавају предузећа која су позајмила новац да учествују у ризичним улагањима, законом прописан ниво капитала има исту функцију као рестриктивне одредбе које захтевају одржавање минималног износа нето вредности предузећа које позајмљује новац. Да би пословне банке добиле дозволу за пословање, особе које настоје да оснују банку морају приложити захтев из којег се види како намеравају управљати том банком. У току свог пословања, банка је обавезна подносити извештаје који показују стање активе и пасиве, прихода и расхода, власничку структуру, девизно пословање и др.

Обавеза извештавања. Банке морају поштовати рачуноводствене принципе и објављивати широк спектар података који тржишту помажу како при процени квалитета портфолија те банке тако и њене изложености ризику. Према нашем законодавству, банка је у обавези да Народној банци Србије редовно (квартално) доставља извештаје о свом раду и билансе стања и успеха банке. Ови извештаји су потом доступни јавности на сајту Народне банке Србије.

Заштита клијената. Односи се на захтев тј. законску обавезу да сви зајмодавци, а не само банке, пруже клијентима све потребне информације о трошковима позајмљених средстава укључујући и ефективну каматну стопу као и укупну накнаду за одобрени кредит. На тај начин клијенти су заштићени од покушаја банке да кроз разне трошкове обраде и осигурања кредита клијентима своје услуге наплате знатно више него што се у првом тренутку чини и што се види кроз каматну стопу.

Ограничавање конкуренције. Појачана конкуренција доводи до смањења профитабилности банака што може подстакнути банке да преузимају већи ризик како би оствариле већу добит. Због тога су владе многих земаља донеле прописе које штите банке од конкуренције. Они се односе на ограничавање отварања филијала као и спречавање небанкарских инсититуција у конкурисању банкама и учествовању у банкарском пословању.

Из свега наведеног може се закључити да су депозитне финансијске институције изузетно важне за финансијски систем једне земље. Због великог значаја који имају, рад ових институција неопходно је добро законски регулисати и обезбедити механизме за контролу њиховог рада.

II

ВРСТЕ РИЗИКА ДЕПОЗИТНИХ ФИНАНСИЈСКИХ ИНСТИТУЦИЈА

2. Врсте ризика депозитних финансијских институција

Банке, као најзначајнији представник депозитних финансијских институција, су изложене различитим врстама ризика. Мисли се пре свега на банке које послују глобално, тј. не само на домаћем већ и на међународном финансијском тржишту. Можемо слободно рећи да се природа банкарства од почетка 80-тих година прошлог века знатно променила. Постоји конкурентски притисак између банака и небанкарских институција као последица технолошког напретка и лабавије законске регулативе. Капитал банака држи се на све већем нивоу, а увођење иновација при уласку на нова подручја пословања добија на интензитету. Развитком међународних финансијских тржишта и повећањем разноврсности финансијских инструмената, банкама је омогућен шири приступ изворима финансирања. Банке су укључене у развој нових инструмената, производа и услуга. Прикупљање депозита и пласирање кредита је један део пословања банака. Банка све више тргује на финансијским тржиштима и остварује приходе по основу накнада. У билансу банака не виде се ванбиласне ставке као што су акредитиви, јемства, термински уговори. Добит која се остварује коришћењем ових инструмената је висока, али финансијска тржишта на којима се њима тргује су нестабилна, па банка може бити изложена вишим ризицима.

Све ове промене захтевају сложеније и значајније мере управљања и надзора ризика. Ризик је опасност да ће се губитак догодити¹². У ужем смислу то је могућност да догађаји, очекивани или предвиђени или неочекивани и непредвиђени, неповољно утичу на капитал, зараду или репутацију банке, односно то су догађаји чији су ефекти негативни по остварење циљева пословне политике банке. У ширем смислу, ризик је изложеност неповољним догађајима средстава и резултата банке и то како средстава акционара тако и туђих средстава које банка користи.

¹² Горичић, Ј., (2006), Приручник за управљање ризицима банке према Закону о банкама, Проинком, Београд, стр. 23

Ризици којима су изложене банке су бројни и по дејству су узрочно-последично повезани. Могу се посматрати појединачно или као група повезаних ризика. Банке морају имати системе за управљање ризиком са циљем мерења, контроле и праћења ризика. Системи су веома битни приликом увођења нових производа и услуга, услед раста банке и др.

За банку су значајни следећи ризици:

Р. бр.	Врста ризика	Разлог настанка и дефиниција
1.	Кредитни ризик	Неблаговремено извршавање обавеза дужника према банци
2.	Ризик ликвидности	Неспособност банке да испуни своје обавезе према повериоцима
3.	Каматни ризик	Флуктуације активних и пасивних камата на тржишту капитала
4.	Девизни ризик	Промена вредности девизних курсева на тржишту новца
5.	Ризик земље	Циклична економска кретања земље порекла лица, према коме је банка пословно изложена
6.	Оперативни ризик	Пропусти у раду запослених у банци, а то су правни ризици, информативни, безбедносни, итд.
7.	Ризик улагања	Улагање средстава банке у акције/инвестиције на период дужи од 6 месеци
8.	Ризик изложености	Скуп потраживања и ванбилансних ставки банке према једном или више повезаних лица

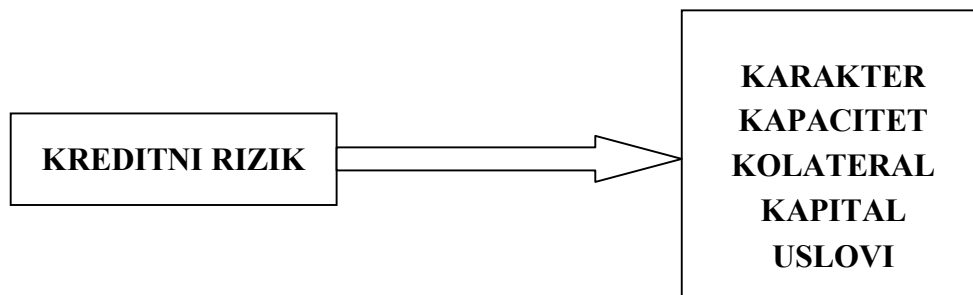
Закон даје оквире управљања ризицима, али и санкције ако их банка не спроводи. При управљању ризицима, банка мора спроводити стандарде и процедуре, али и да их прилагођава својим карактеристикама (величини, организацији и др.) и пословању. Сви ризици утичу на учинак пословања. Лоше управљање ризицима неповољно утиче на резултат пословања и представља разлог за забринутост. Зато банке чине напоре да на време идентификују ризик, а ако њихов утицај на пословање банке постане забрињавајући оне подижу “црвену заставицу”¹³, тј. *preduzimaju mere da smanje njegovo dejstvo ili ukoliko su u mogućnosti da potpuno otklone uticaj*.

¹³ Goričić, J., isto, str. 26

2. 1. Кредитни ризик

Међу свим врстама ризика којим су банке изложене, кредитни ризик је најважнији. Потенцијални финансијски губици које они узрокују су највећи. Кредитни ризик је ризик неизвршавања обавеза по основу насталог дуга, односно представља неуплаћене главнице и камате од стране дужника. Кредитни ризик¹⁴ је ризик могућности настанка негативног ефекта на финансијски резултат и капитал банке услед неизвршавања обавеза дужника према банци. У случају да дужник не извршава своје обавезе на време, резултат је губитак целокупног потраживања. То може изазвати велике губитке код банке који могу да увуку банку у зону несолвентности. Банка треба да открије, мери и процењује ризик у складу са кредитном способношћу дужника и његовом уредношћу извршавања обавеза према банци. Анализом кредита пре него што се одобре и вођењем кредита све док не буду отплаћени, ризик се може свести на најмању меру.

Код доношења кредитних одлука основни став је да банка процени степен кредитног ризика. Фактори који утичу на висину кредитног ризика су:¹⁵

Слика 2.1. Фактори кредитног ризика

Карактер (Character) је почетни услов да би банка појединцу или предузећу одобрила кредит и показује спремност да се стварно врати кредит.

Капацитет задужења (capacity to borrow) је везана за стварање дохотка у периоду у коме треба да се отплати кредит. Наиме, банка мора да процени способност појединца или предузећа да из текућег дохотка изврши плаћање кредита заједно са каматом.

¹⁴ Закон o bankama, Službeni glasnik RS, br. 107/2005

¹⁵ Ćirović, Ć., (2001), Bankarstvo, Bridge Company, Beograd, str. 115

Капитал (Capital) представља нето имовину дужника као и резерву солвентности, који утиче на висину кредита који банка може одобрити.

Колатерал (Collateral) или залога, је реално покриће у виду вредносних папира, залиха, фиксне активе и потраживања од купаца и представља услов за добијање кредита. Покриће може бити лично (акцепти, авали) и реално (покретности, непокретности). Зависи од врсте кредита.

Економске прилике/услови (Conditions) означава макроекономске или секторске прилике које утичу способност отплате банкарских зајмова о року приспећа заједно са припадајућом каматом. Нпр. за време рецесије, кредитни ризик је знатно већи него за време експанзије.

Кредитне послове банка обавља са привредом и становништвом. Ови послови су сложени и захтевају квалитетан надзор и контролу. У оквиру банке мора се основати, при Одбору за ревизију, Одбор за надзор и контролу кредита.

Мониторинг кредитног ризика у банци може се вршити кроз класичне банкарске процедуре, као што су:¹⁶

- Успостављање система лимита, којим се утврђују горње границе задуживања једног клијента или групе клијената која потиче из дате бранше или дате земље.
- Постизање минимума сагласности од стране кредитних референата или у оквиру кредитних одбора који разматрају кредитни захтев клијената, пре него што се донесе одлука о преузимању кредитног ризика.
- Примена правила делегирања моћи на различите нивое у банци која прецизирају максималне износе кредита које могу одобрити овлашћене инстанце, али и одговорности за донете одлуке.
- Обједињавање података о неотплаћеним зајмовима клијената на једном месту како би се спречило прекорачење утврђених лимита задуживања, што је посебно битно у случају када клијент може уговорати кредитне аранжмане код различитих организационих јединица дате банке.
- Поштовање правила о диверсификацији ризика на све зајмотражиоце.

¹⁶ Ђукић, Ђ., Бјелица, В., Ристић Ж., исто, стр. 186

Након одобравања кредита, банка не врши само послове наплате анuitета и камата кредита, већ и праћење кредита у оперативној функцији, са циљем праћења перформанси сваког појединачног зајма. Праћењем зајмова банка је у могућности да преузима корективне акције, уколико дужници не плаћају своје обавезе на време. Monitoringом кредита банка одређује колики износ резерви треба да држи да би покрила могуће губитке. То је врста интерне ревизије одобрених зајмова у оквиру банке, чиме те банке на време откривају проблематичне зајмове и кредитни ризик смањују на најмању меру.

Банке се морају придржавати принципа управљања кредитним ризиком тако што ће при закључивању уговора о кредиту, унети у уговор одредбе које спречавају корисника кредита да улази у ризичне активности и пројекте. Самим тим, прате се активности клијента како би се утврдило да ли поштује уговорене одредбе.

2.1.1. Управљање кредитним ризиком

Управљање кредитним ризиком је уско повезано са појмовима негативне селекције и моралног хазарда. Негативна селекција се односи на ситуацију да су тражиоци кредита обично најризичнији клијенти, односно постоји највећа вероватноћа да неће отплатити своје обавезе. Ови клијенти обично улажу у ризичне инвестиционе пројекте. Уколико пројекат успе, они могу остварити велики принос. Морални хазард се везује за клијенте који су мање мотивисани, или мање подстакнути да избегну губитак. Они преузимају активности које банкама нису прихватљиве.

Финансијска институција настоји да пронађе решење за наведене проблеме. Она, при томе, користи следеће принципе:¹⁷

- провера и праћење клијената,
- успостављање дугорочне везе са клијентима,
- оквирни кредити,
- инструменти осигурања,
- рационарање кредита и

¹⁷ Мишкин, Ф., Ејкинс, С., исто, стр. 597

- компензациони салдо.

Провера и праћење клијената Да би финансијске институције оствариле зараду на финансијском тржишту, оне морају раздвојити добре од лоших клијената. Да би то учиниле, оне морају прикупљати податке од зајмотражиоца. Наиме, зајмотражилац ће прво морати да попуни обрасце који се односе на његово финансијско стање (висина зараде, банковни рачуни, висина имовине – аутомобили, куће, станови), да ли поседује друге кредите, кредитне картице, године радног стажа, број година (старост), брачно стање, број деце и др. Сви ови подаци неопходни су банци како би проценила висину кредитног ризика.

Међутим, висину кредитног ризика није могуће прецизно одредити, па се врло често процењује на бази личног искуства кредитног референта. Ако се ради о предузећу, значајне податке кредитни референт користи из биланса успеха (рачун добитка и губитка), биланса стања (позиција активе и пасиве), пројекције новчаних токова, намене коришћења кредита, односно планова пласирања средстава, добијених датим кредитом. Банка формира базу података која се састоји од података по основу досадашње сарадње са клијентима. Такође банка поседује и информације о другим предузећима која припадају истој привредној грани, када је реч о кредитима привреди. Она израчунава просечне перформансе гране и упоређује их са перформансама предузећа које тражи кредит.

Банка користи информације из страних извора, односно кредитног бироа, кредитно-информационих агенција, и центра за бонитет. Кредитни биро је институција која располаже информацијама о кредитним способностима појединаца и предузећа. Такође, биро располаже банком података са релевантним подацима о учесницима. Најпоузданија кредитно-информациона агенција је Dun&Bradstreet, која прикупља информације за неколико милиона компанија у САД и Канади и ставља их на располагање корисницима.

Регистар бонитета је јединствена, централизована електронска база података преузетих из регистра финансијских извештаја и других извора, стандардизованих посебном методологијом за утврђивање података и показатеља о бонитету и интегрисаних у целовит информациони систем, која представља први стандард података о бонитету у нашој земљи. Оснивањем регистра бонитета (Центра за бонитет) 2002. године постављена је основа првог националног регистра бонитета,

која, под једнаким условима, обезбеђује ексклузивне комплексне информације о бонитету правних лица свим тржишним субјектима.

Дуготрајна веза са клијентелом представља важан принцип управљања кредитним ризиком. Дуготрајна веза може се успоставити путем праћења штедних или текућих рачуна које клијент има код институције од које тражи кредит. Стање на текућем и штедном рачуну показује кредитном референту колико је ликвидан потенцијални зајмотражилац као и раздобља у години у којима клијент има велике потребе за готовином.¹⁸ Преглед чекова које је клијент исплатио у прошлости открива његове добављаче. Ако је клијент већ посуђивао средства код исте финансијске институције, она поседује податке колико је клијент редовно плаћао рате кредита. Тако дуготрајне везе са клијентом смањују трошкове прикупљања информација и олакшавају процес одобравања кредита. Ако је клијент већ посуђивао средства од исте институције, она је већ успоставила процедуре за његово праћење и контролу, па су тако трошкови праћења дугогодишњих клијената нижи од оних код нових клијената.

Успостављање дугорочне везе са клијентом има више предности и за клијента и за банку. Клијент може добити кредит под повољнијим условима, односно по нижој каматној стопи. У уговору о кредиту не могу се увек навести све одредбе које нису прихватљиве са становишта кредитора, па клијент мора водити рачуна да избегава ризичне активности како би остао у добрим односима са кредитором и лакше добијао кредите уз ниже каматне стопе.

Оквирни кредити су обавеза банке да предузећу одобри кредит до одређеног лимита по унапред утврђеној каматној стопи. Предузећа могу самим тим да имају на располагању кредит када им је потребан, док банка негује однос са клијентом, што јој омогућава лакше долажење до информација. Клијенти по уговору морају банци достављати информације о рачуну добитка и губитка, о стању активе и пасиве, пословним активностима, итд.

Инструменти осигурања умањују кредиторов губитак, јер представљају имовину коју ће клијент уступити кредиту уколико не буде враћао кредит. У том случају, кредитор може продати инструмент осигурања и надокнадити губитак који је проузроковао клијент.

¹⁸ Мишкин, Ф., Ејкинс, С., исто, стр. 599

Компензацијски салдо је депозит који клијент мора држати на свом текућем рачуну. Уколико клијент не отплати кредит, банка му може одузети депозит како би надокнадила губитак. Компензацијски салдо и инструменти осигурања смањују могућност да клијент неће извршити своје обавезе.

Рационирање кредита подразумева да у неким случајевима кредитори одбијају одобравање кредите клијентима. Први аспект рационарања кредита се односи на ситуацију да банка одбије да одобри кредит клијенту у било којем износу, иако је он вољан да плате вишу каматну стопу. Ово подразумева да банке не желе да одобравају кредит оним клијентима чији је инвестициони ризик висок, јер само они који носе висок ризик могу остварити висок принос, па самим тим су у могућности да плате вишу каматну стопу. Други аспект се односи на ситуацију да банке одобравају кредите клијентима, али не у износима у којима би они то желели. Правило је да што је кредит већи, то је већа вероватноћа да ће клијенти улагати у такве активности које смањују вероватноћу отплате.

2.2. Ризик ликвидности

Ризик ликвидности је ризик да банка неће имати довољно средстава да отплати доспеле обавезе или да дође до неочекиваних одлива ликвидних средстава. Овај ризик прате високи трошкови пословања проистекли из имобилизације средстава у форми неликвидних пласмана. Код ризика ликвидности¹⁹ банка се суочава са два проблема – мањком ликвидних средстава или немогућношћу да на тржишту мобилише ликвидна средства. У том смислу неки аутори, уместо израза ризик ликвидности употребљавају израз “ризик ликвидности у погледу обезбеђивања средстава”. При томе, ризик у погледу обезбеђивања средстава представља ризик да банка није способна да финансира своје дневне операције. Овај ризик је пресудан када неликвидност великих размера доводи до банкротства банке, као нпр. настанак великих губитака код банке услед банкротства великог клијента или групе клијената који услед пољуљаног поверења у банку могу да изазову бег

¹⁹ Ђукић, Ђ., Бјелица, В., Ристић Ж., исто, стр. 188

депонената и велике одливе ликвидних средстава, тј. могу да продукују дубоку кризу ликвидности банке.

Кредитни ризик и ризик ликвидности су најважнији ризици за банку. Основни разлог је што је основна функција банке ликвидност. Уколико банка не постиже задовољавајућу ликвидност, она не може да функционише. Тиме се губи се поверење у банку и може доћи до наглог повлачења средстава из банке. Други разлог, али не и мање важан, је што се дејство свих ризика одражава на ликвидност банке (кредитног - ако се кредити не враћају, тржишног - ако су послови банке нерентабилни, итд.).

Према члану 30. Закона о банкама:²⁰

"Ризик ликвидности је ризик могућности настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед неспособности те банке да испуњава своје доспеле обавезе. Банка својом имовином и обавезама управља на начин који омогућава да у сваком тренутку испуни своје доспеле обавезе (ликвидност) и трајно испуњава све своје обавезе (солвентност)."

Ради ефикасног управљања ризиком ликвидности, надлежни орган банке усваја и спроводи политику управљања ликвидношћу која обухвата планирање прилива и одлива новчаних средстава, праћење ликвидности, и доношење одговарајућих мера за спречавање или отклањање узрока неликвидности. Народна банка Србије прописује начин утврђивања и нивое ликвидности банке укључујући и критично низак ниво ликвидности.

2.2.1. Управљање ризиком ликвидности

За управљање ризиком ликвидности у банци задужен је Борд кога чине управни и извршни одбор, као и више руководство. Борд директора обавља послове избора стратегије банке и одређивање толеранције ризика ликвидности, уочавање, мерење, праћење и контроле ризика ликвидности, као и бирање виших менаџера задужених за управљање ризицима, као и праћење успеха банке. Менаџери банке

²⁰ Закон о банкама, Службени гласник РС, бр. 107/2005

морају добро познавати карактеристике протока готовине, билансних и ванбилансних активности банке како би успешно управљали нивоима ликвидности.

Директорима су неопходни извештаји о ризику ликвидности који указују на ниво и кретање ризика. Извештај мора указати колики ризик ликвидности банка преузима, да ли менаџмент поштује ограничења у погледу ризика, и да ли је стратегија менаџмента у складу са толеранцијом ризика израженом од стране борда:

21

- Извештај о финансијерима – Листа оних који обезбеђују средства, која показује идентификацију концентрације финансирања. Ови извештаји морају укључити заједничке информације од организационих делова банке, односно свих банака и финансијских организација у банкарској групи или банкарском холдингу.
- Извештаји о пројектованим потребама и изворима - Подлога за планирање ликвидних средстава за прописани временски период и упоређују ове пројекције са расположивим изворима средстава.
- Извештај о расположивим средствима – Обим финансирања који банка може реализовати са датим финансијским стањем и квалификованим јемством.
- Извештај о дефициту у протоку готовине – одражава количину расположиве готовине у сваком од низа изабраних временских периода, упоређену са количином готовине која је потребна у том истом периоду. Разлика између расположиве и потребне готовине је дефицит протока готовине.
- Извештај о концентрацији финансирања – показује значајно финансирање из једног или више извора, који поседују заједничку кредитну осетљивост. Концентрација финансирања постоји када једна одлука, или фактор, може изазвати значајно или изненадно повлачење средстава.
- План резерви финансирања – Предвиђа потребе и изворе финансирања (па и дефицит) у разним тржишним сценаријима, који резултирају наглим смањењем обавеза или растом средстава.

²¹ Горичић, Ј., исто, стр. 52

2.3. Каматни ризик

Ризик смањења профита услед промена у висини каматних стопа представља каматни ризик за банку. Према Закону²², каматни ризик је ризик могућности настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед промена каматних стопа. Банка је изложена овом ризику, јер позиције изражене у билансу стварају приходе и трошкове који се усклађују са каматном стопом. Тако на пример уколико каматна стопа порасте, корисници кредита ће бити у неповољној позицији јер ће имати више трошкове. Уколико дође до пада тржишних каматних стопа, а банка је закључила уговор по варијабилној каматној стопи, изложена је ризику пада прихода. Дакле, банка је изложена каматном ризику у случајевима када се пасивна каматна стопа или рочност депозита разликују од активне каматне стопе односно рочности одобрених кредита. Банке најчешће користе варијабилне активне и пасивне каматне стопе, како би се прилагођавале са кретањима каматних стопа на тржишту.

Директори банке морају стално да утврђују толеранцију банке на ризик од каматних стопа. Они су дужни да каматни ризик одржавају на одређеним нивоима. Само правовремено идентификовање и мерење ризика може довести до одговарајућег управљања и контроле ризика. За мерење изложености банке каматном ризику користе се извештаји о дефициту, модели осетљивости економске вредности као и модели симулације. Извештај о дефициту се користи за процену утицаја промене каматне стопе на нето приход банке од камата и израчунавање разлике између каматно осетљиве имовине и каматно осетљивих обавеза у различитим временским периодима. Модели осетљивости економске вредности израчунавају актуелну вредност имовине банке, њених обавеза и ванбилансних позиција у условима алтернативних каматних стопа. Модели симулације показују будући биланс стања и успеха у условима различитих каматних стопа и израчунавају изложеност ризику узимајући у обзир пројектоване промене у структури биланса, ценама, односима доспећа, итд.

²² Закон о банкама, Службени гласник РС, бр. 107/2005

Следећи извештаји менаџмента требало би да помогну директору да процени каматни ризик банке:²³

- Преглед ризика – сумарни извештај који показује ниво и тренд каматног ризика банке или банкарског холдинг друштва, коришћењем различитих пригодних мера. Извештај мора приказивати количину ризика који банка преузима, да ли менаџмент поштује ограничења лимита која је борд одобрио и да ли су стратегије менаџмента у складу са толеранцијом ризика коју је утврдио борд.
- Зарада у условима ризика – детаљан извештај који показује пројектоване промене у нето приходу од камата услед промена каматних стопа.
- Извештаји о ревизији – периодичне ревизије процеса мерења каматних ризика, које процењују примереност система мерења ризика, интегритет података и валидност прорачуна за израчунавање ризика.
- Ризичан капитал – детаљан извештај за економску вредност ризичног акцијског капитала или друга мера дугорочног ризика.
- Анализа нето каматне марже – анализира нето каматну маржу и идентификује извор материјалних промена.

У циљу смањења каматног ризика, банке могу да изврше билансно реструктурирање позиција активе и пасиве, који су осетљиви на каматне стопе. При томе, коефицијент осетљивости на каматну стопу тежи јединици. Ставке активе су осетљиве на промену камата вредносних папира са роком доспећа до једне године. Ставке пасиве које су осетљиве на промене каматне стопе су депозити, сертификати о депозиту до 1 године, федерална средства, итд. Ако одређена финансијска институција има више пасиве, него активе осетљиве на промену каматне стопе, пораст каматних стопа смањиће њену каматну маржу и приход, док ће смањење каматних стопа повећати нето каматну маржу и приход. При елиминисању каматног ризика један од проблема за финансијске институције је мењање позиција биланса, јер краткорочно гледано то може бити прилично скупо. Банка може бити присиљена да одржава активу и пасиву одређене рочности. На срећу, развијени финансијски

²³Горичић, Ј., исто, стр. 59

инструменти, своп уговори, опције омогућавају финансијским институцијама управљање каматним ризиком без реструктурирања њиховог биланса.

2.4. Девизни ризик

Девизни (валутни) ризик је ризик по добит и капитал банке који проистиче из промена девизног курса. Битан је за банке које послују глобално, односно за банке које послују на различитим валутним подручјима. Девизни и каматни ризици чине тржишне ризике. Према Закону о банкама, девизни ризик је ризик могућности настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед промене девизног курса. Банка је дужна да обим и структуру своје имовине усклади на начин који омогућује ефикасно управљање тржишним ризицима. Она је дужна да својим унутрашњим актима пропише посебну политику и процедуре за идентификовање тржишних ризика, као и редовно извештавање органа банке о врстама и нивоу истих.

Девизни ризик настаје када је банка суочена са неравнотежом у валутној структури, када су пласмани и по основу њих остварени приходи у једној валути, а извори или обавезе у другој. Неравнотежа се може отклонити коришћењем развијених финансијских инструмената (опционих или терминских уговора). Банке такође треба да воде рачуна о ситуацији када су њихови клијенти који су корисници кредита изложени девизном ризику. Ово је нарочито значајно у ситуацији када клијент добије кредит од банке у једној валути-разлози за то су углавном ниже каматне стопе, при чему су његова средства или остварени приходи у другој валути. Изложеност банке овој врсти ризика претпоставља постојање нето кратке или дуге отворене позиције у датој валути. Банка има кратку девизну позицију када су њене девизне обавезе веће у односу на девизну активу, а дугу девизну позицију када је њена девизна актива већа од девизне пасиве. Битно је истаћи да неусклађеност по валутама и року доспећа представља кључну карактеристику њиховог пословања која одражава успешно управљање ризицима.

2.5. Ризик земље

Ризик земље²⁴ или државе представља ризик да земља неће моћи да отплати кредит банци који јој је дат или за који она гарантује. За банку даваоца кредита ова врста ризика представља посебну форму кредитног ризика. Посебност се огледа у томе што у случају државе као дужника банка поверилац може доћи у ситуацију да није у могућности да користи уобичајене инструменте наплате дуга као код приватних дужника. Дакле, у случају једностраног престанка отплате дуга од стране државе, банка није у могућности да, као код приватног дуга, лако преузме средства која су била предмет залогe и њиховом продајом наплати део својих потраживања.

Ризик земље обухвата:²⁵

- Политичко-економски ризик, под којим се подразумева вероватноћа остваривања губитка због немогућности наплате потраживања банке због ограничења утврђених акима државних и других органа земље порекла дужника, као и општих и системских прилика у тој земљи;
- Ризик трансфера, под којим се подразумева вероватноћа остваривања губитка због немогућности наплате потраживања исказаних у валути која није званична валута земље порекла дужника, и то због ограничења плаћања обавеза према повериоцима из других земаља у одређеној валути, утврђених актима државних и других органа земље дужника.

2.6. Оперативни ризик

Оперативни ризик се дефинише као ризик директног или индиректног губитка, који проистиче из неадекватних или погрешних интерних процеса, људи и система или из екстерних догађаја. Оперативни ризик²⁶ је ризик могућности настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке услед

²⁴ Ђукић, Ђ., Бјелица, В., Ристић Ж., стр. 193

²⁵ Одлука у управљању ризицима, Службени гласник РС, бр. 57/2006

²⁶ Закон о банкама, Службени гласник РС, бр. 107/2005

пропуста у раду запослених, неодговарајућих унутрашних процедура и процеса, неадекватног управљања информационим и другим системима као и услед непредвидивих екстерних догађаја. Што се тиче нивоа појављивања оперативног ризика који изазива губитак, то могу бити:²⁷

- људски фактор,
- технички фактор,
- процесне радње и
- информациона технологија.

Код људског фактора реч је о грешкама у раду које проистичу из недовољног искуства, недисциплине код поштовања успостављених процедура и политика, укључујући и склоност према преварама, које проистичу из непоштовања етичког кодекса.

Код техничког фактора имају се у виду могуће грешке које су својствене моделу који се користи као и грешке током примене које најчешће проистичу из тога што се не поседују адекватни алати за мерење ризика.

Што се тиче ризика који проистиче из процесних радњи најчешће су у питању: одсуство адекватних процедура за извештавање, мониторинг и одлучивање, укључујући и неадекватну обраду информација, неадекватна контрола тих процеса, мањкавост у организационој шеми и др.

Код информационог система које поседује мањкавости које нису претходно уочене, реч је о већој вероватноћи да у једном тренутку буде блокиран и да онемогући промртну реакцију на новонасталу ситуацију у погледу других ризика.

2.7. Ризик улагања

Ризик улагања²⁸ обухвата ризике улагања банке у друга правна лица и у основна средства. Улагање банке у једно лице у финансијском сектору не сме прећи 10% њеног капитала, при чему се под овим улагањем подразумева улагање којим

²⁷ Ђукић, Ђ., Бјелица, В., Ристић Ж., исто, стр. 193

²⁸ Одлука у управљању ризицима, Службени гласник РС, бр. 57/2006

банка стиче удео или стиче акције лица које није лице у финансијском сектору. Укупна улагања банке у лица која нису лица у финансијском сектору и у основна средства банке не смеју прећи 60% капитала банке.²⁹

2.8. Ризик изложености

Ризици изложености банке обухватају³⁰ ризике изложености банке према према једном лицу или групи повезаних лица, као и ризике изложености банке према лицу повезаном с банком. Укупна изложеност банке према једном лицу или групи повезаних лица представља збир свих билансних потраживања и ванбилансних ставки који се односе на то лице или групу повезаних лица, осим:

- средстава по виђењу и средстава орочених до седам дана на рачунима код банака које су, према последњем рангирању које су извршили Стандард&Поор'с рангирање са најмање БББ или које је извршио Мооду'с – с најмање Баа3, умањених за део који служи за извршење преузетих обавеза;
- потраживања од Народне банке Србије или Републике Србије и потраживања обезбеђених њиховим безусловним гаранцијама плативих на први позив;
- потраживања од влада и централних банака земаља чланица ОЕЦД и потраживања обезбеђених њиховим безусловним гаранцијама плативим на први позив;
- потраживања обезбеђених ХоВ Народне банке Србије;
- покривених акредитива за које је покриће обезбеђено на посебном рачуну краткорочних депозита на име покрића по акредитивима – до висине покривености;
- потраживања обезбеђених готовинским депозитом код банке, у висини депозита;

²⁹ Одлука у управљању ризицима, Службени гласник РС, бр. 57/2006

³⁰ исто

- потраживања обезбеђених безусловним гаранцијама на први позив признатих банака, али не и безусловним гаранцијама које је издала банка које је већински акционар банке, односно банка из исте банкарске групе.

Велика изложеност банке према једном лицу или према групи повезаних лица је изложеност која износи најмање 10% капитала банке. Збир свих великих изложености банке не може бити већи од 400% капитала банке. Изложеност банке према једном лицу или групи повезаних лица не сме прећи 25% капитала банке. Изложеност банке према лицу повезаним са банком не сме прећи 5% капитала банке, док укупна изложеност банке према лицима повезаним са банком не сме прећи 20% капитала банке.³¹

³¹ ИСТО

III

АНАЛИЗА ПОСЛОВАЊА НКВМ

CREDY БАНКА А.Д.

КРАГУЈЕВАЦ

3.1. NKBM CREDY БАНКА а.д. Крагујевац – опште информације

Цреду банка наставља дугогодишњу традицију банкарства у Крагујевцу започету још у другој половини XIX века. Она почиње 1871. године, оснивањем Крагујевачке окружне штедионице и наставља се у наредним годинама и деценијама, зависно од постојећих друштвених и других околности.

Од 1955. године, Банка послује под називом Комунална банка, а од 1966. године као Кредитна банка Крагујевац, чија се пословна мрежа ширила на околне општине у Шумадији. Средином 1970. године, Банка приступа систему Југобанке, а од 1991. године послује самостално у оквиру овог система, под називом Југобанка Јубанка АД Крагујевац. Године 2000-те овој Банци се припаја 'Шумадија банка' АД Крагујевац.

Самосталност Банке, њен даљи развој и пословна активност, налагали су потребу новог назива. Имајући у виду ту потребу, Скупштина Банке је, у јуну 2001. године на предлог Управног одбора, одлучила да нови назив Банке буде CREDY БАНКА АД КРАГУЈЕВАЦ. Децембра 2004. Банци је припојена и Српска регионална банка АД Београд, чиме је пословна мрежа CREDY БАНКЕ постала богатија за три Главне филијале са својих пет Експозитура.

Свечаним потписивањем уговора акционара између Републике Србије и Нове Кредитне банке Марибор д.д. (Nove KBM) 05.03.2010.г. извршена је докапитализација Cреду банке АД Крагујевац. Докапитализацијом Nova KBM постала је већински власник- 55,10 % пакета акција. Cреду банка је тако постала 14. чланица Групе Nova KBM, водеће финансијске групације у регији. Група Nove KBM из Марибора, је једна од највећих финансијских групација у Словенији, са великим угледом у земљи и у иностранству. Групу чини матична банка, Nova KBM и тринаест осталих чланица које послују у Аустрији, Хрватској, Србији и Словенији.

Приступањем Групи Nove KBM представља нови пословни изазов који се састоји у чињеници да се у новом пословном амбијенту, који се огледа у отварању наше земље према свету, приватизацији и развоју тржишне привреде, тражи нови

квалитет у раду и повезивање са новим партнерима у земљи и иностранству. Улазак у Групу Nove KBM дао је снажну потпору мисији Банке, да буде окренута бризи о потребама својих клијената и да констатно ради на побољшавању квалитету својих производа и услуга.

Мрежа Cреду банке а.д Крагујевац се простире на територији целе Србије, са седиштем у Крагујевцу у улици Краља Петра I број 26 и са осам филијала, 20 експозитура и 24 агенције.

Настављајући дугогодишњу традицију банкарства у Крагујевцу, Цреду банка се труди да свим својим клијентима омогући коришћење свих банкарских производа и услуга међу којима су

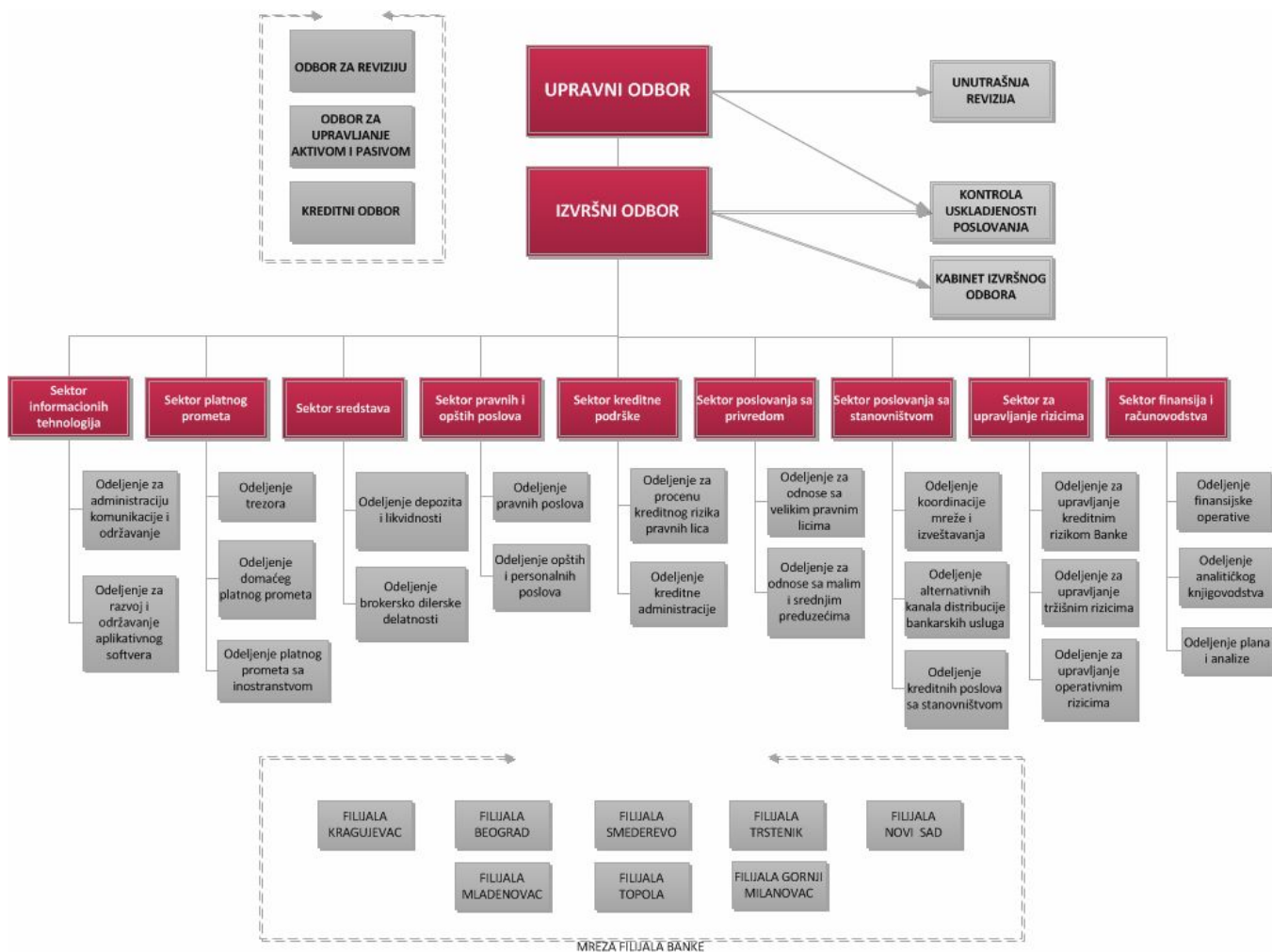
- депозитни послови (примање и полагање свих врста новчаних депозита),
- кредитни послови (давање и узимање кредита),
- девизни, девизно - валутни и мењачки послови,
- куповина меница и чекова и друго (дисконтни послови),
- послови платног промета
- издавање платних картица,
- послови с хартијама од вредности (издавање хартија од вредности, послови кастоди банке и др.)
- брокерско дилерски послови
- издавање гаранција, авала и других облика јемства (гаранцијски послови),
- купована, продаја и и наплата потраживања (факторинг, форфетинг и др.),
- послови заступања у осигурању
- сви други послови од интереса за Банку и њене комитенте, у складу са Законом,

Своје пословање Банка обавља преко организационих делова датих у *Организационој шеми*:

- ❖ Сектора,
- ❖ Одељења,

- ❖ Служби
- ❖ Група
- ❖ Филијала,
- ❖ Експозитура,
- ❖ Агенција

ОРГАНИЗАЦИОНА ШЕМА

3.2. Финансијски резултати

Да би смо разумели финансијско пословање банака, неопходно је да се упознамо с најважнијим финансијским извештајима, а то су: биланс стања, биланс успеха, извештај о новчаним токовима као и извештај о променама на капиталу. Финансијски положај НКБМ Цреду банке А.Д. Крагујевац, тј. ефекти пословних трансакција и други догађаји представљени су у извештајима о билансу стања и успеха.

Биланс стања показује изворе и употребу средстава на одређени. То је сумарни приказ онога чиме банка располаже (имовина), шта чини њене обавезе, а разлика између укупне имовине и укупних обавеза чини капитал. У билансу стања исказују се вредности појединих компоненти у одређеном периоду, с тим да је биланс стања увек у равнотежи:

$$\text{укупна имовина} = \text{укупне обавезе} + \text{капитал}$$

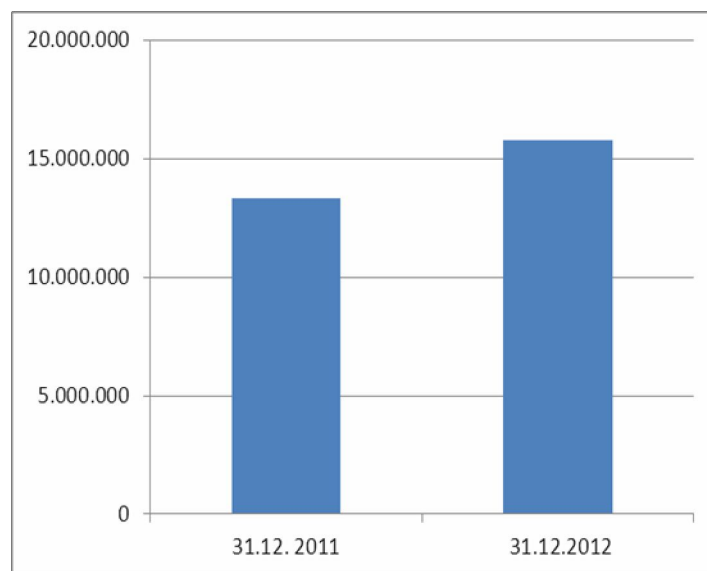
Можемо уочити да је износ активе 2012. године износио 15.789.919.х динара, док је у 2011. години износио 13.324.074/х динара.

У односу на претходну годину пословни потенцијал Банке бележи повећање од 19%. Пословни потенцијал Банке у односу на крај претходне године номинално бележи раст од 2.465.845/х динара. Динарски подбиланс чини 55% укупног пословног потенцијала у износу од 8.754.834/х динара и бележи раст од 19%, динара 1.426.172/х, реално по искључењу ефеката раста цена на мало 6,5%. Девизни подбиланс чини 45% укупног пословног потенцијала у износу од 7.035.085/х динара и бележи раст од 17% , док по искључењу ефекта депресијације динара раст износи 8%.

Планирани раст билансне суме за 2012. годину износи 2.643.043/х динара и остварен је са 99%, 2.465.845/х динара. Остварени раст резултат је раста депозита у износу од 2.790.273/х динара, осталих обавеза у износу од 67.182/х динара, субординираног кредита од 45.387/х динара по основу раста курса евра и капитала од 49.246/х динара и смањења овернигхт кредита за 461.027/х динара и резервисања и обавеза за камате за 25.216/х динара. У току 2012.године остварени раст депозита је изнад планом предвиђеног за 2012.год. за 12%.

Ванбилансне ставке, 7.884.783/х динара, односно 69,3 мил. евра, повећане су номинално за 4%, динара 310.066/х, при чему је ниво неопозивих обавеза увећан за 141.564/х динара, непокривених акредитива смањен за 257/х динара, а ниво авала и акцепта меница смањен за 33.330/х динара. Дате гаранције су повећане за 151.088/х динара, ниво обавеза по пословима у име и за рачун трећих лица увећан за 464/х динара. Остале ванбилансне ставке су повећане за 50.537/х динара. Однос билансне пасиве и ванбилансних ставки је 67:33.

ПОСЛОВНИ ПОТЕНЦИЈАЛ

РАСТ ОД 19%

3.2.1. Биланс стања банке - пасива

OPIS	Stanje 31.12.2011.	% uč.	Plan 31.12.2012.	% uč.	Stanje 31.12.2012.	% uč.	Indeks st.31.12.11. st.31.12.12.	Indeks st.31.12.12. plan 31.12.12.
S R E D S T V A	13.324.074.204		15.967.117.455		15.789.919.341		119	99
A - SREDSTVA	13.324.074.204	100	15.967.117.455	100	15.789.919.341	100	119	99
- KRATK. SREDSTVA	9.788.306.545	73			12.378.518.257	78	126	
I - DINARSKI	4.339.244.639	44			5.955.401.276	48	137	
1. Banke	1.862.790.901				2.092.081.168		112	
2. Preduzeća	1.818.795.417				3.146.390.346		173	
3. Stanovništvo	511.596.019				517.153.655		101	
5. Primljeni krediti	971.533				0			
6. Obaveze za kamate i provizije	20.632.446				17.290.811			
7. Ostale obaveze	124.458.322				182.485.296			
II - DEVIZNI	5.449.061.906	56			6.423.116.981	52	118	
1. Banke	587.517.810				1.045.000.017		178	
2. Preduzeća	322.535.475				788.660.615		245	
3. Stanovništvo	3.240.653.044				3.743.425.793		116	
5. Primljeni krediti	1.256.235.244				796.179.901			
6. Obaveze za kamate i provizije	1.425.387				0			
7. Ostale obaveze	40.694.946				49.850.654			
- DUGOROČ. SREDSTVA	3.535.767.659	27			3.411.401.084	22	96	
I - DINARSKI	2.989.417.370	85			2.799.433.173	82	94	
1. Banke	0				0			
2. Preduzeća	214.921.432				0		0	
3. Stanovništvo	5.594.943				1.735.862		31	
5. Primljeni krediti	213.414				213.414			
6. Rezervacije	108.669.277				88.219.948			
7. Kapital	2.660.018.304				2.709.263.950			
II - DEVIZNI	546.350.289	15			611.967.911	18	112	
1. Banke	0				0			
2. Preduzeća	103.151				17.701.401			
3. Stanovništvo	23.042.638				25.675.010		111	
5. Podređeni dug	523.204.500				568.591.500			

Посматрано по рочности краткорочна средства износе 12.378.518/х динара, са повећањем од 2.590.212/х динара, чине 78% укупних средстава, а дугорочна износе 3.411.401/х динара и у укупном пословном потенцијалу учествују са 22% и смањена су за 124.367/х динара и бележе пад од 4 процентних поена у односу на претходну годину.

У укупној билансној суми Банке на каматоносну пасиву се односи 71%, динара 11.253.692/х, тј. 99 мил. евра, коју чине средства правних лица 5.912.275/х динара, становништва 3.976.797/х динара и коришћени кредити 1.364.620/х динара.

3.2.1.1. Динарска средства

Динарска средства која чине 55% укупног потенцијала, у току 2012. године су достигла стање од 8.754.834/х динара, односно 77 мил. евра и остварила су номинални раст од 19%, динара 1.426.172/х, а реални раст од 6,5%. Учешће динарског потенцијала Банке у укупном потенцијалу у односу на крај претходне године остало је на истом нивоу.

Посматрано по рочности динарска средства сачињавају

S R E D S T V A	Stanje 31.12.2011.	% uč.	Stanje 31.12.2012.	% uč.	Indeks st.31.12.12. st.31.12.11.
- kratkoročna	4.339.244.639	59	5.955.401.276	68	137
- dugoročna	2.989.417.370	41	2.799.433.173	32	94
S V E G A	7.328.662.009	100	8.754.834.449	100	119

3.2.1.2. Девизна средства

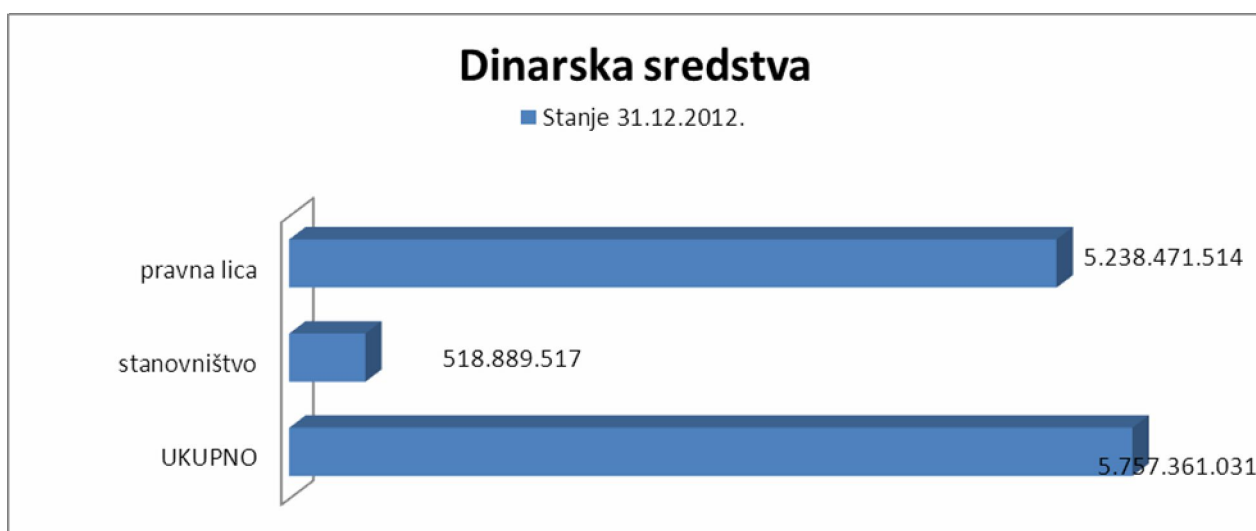
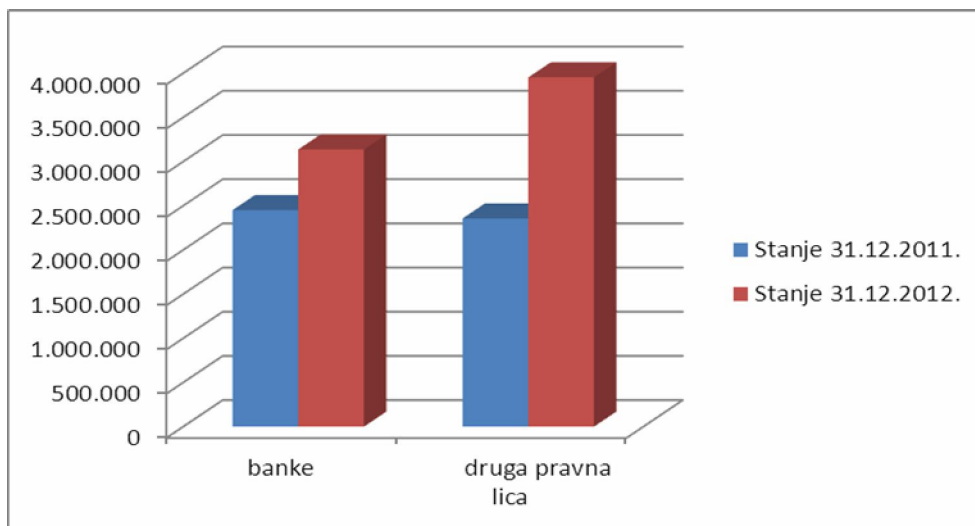
У 2012. години валутна структура пословног потенцијала смањена је у корист динарског за 0,4% у односу на претходну годину тако да учешће девизног потенцијала у укупном потенцијалу износи 45%. Девизни потенцијал Банке износи 7.035.085/х динара, односно 61,9 мил. евра, номинално је повећан за 17%, динара 1.039.673/х, а реално за 4,6 мил. евра.

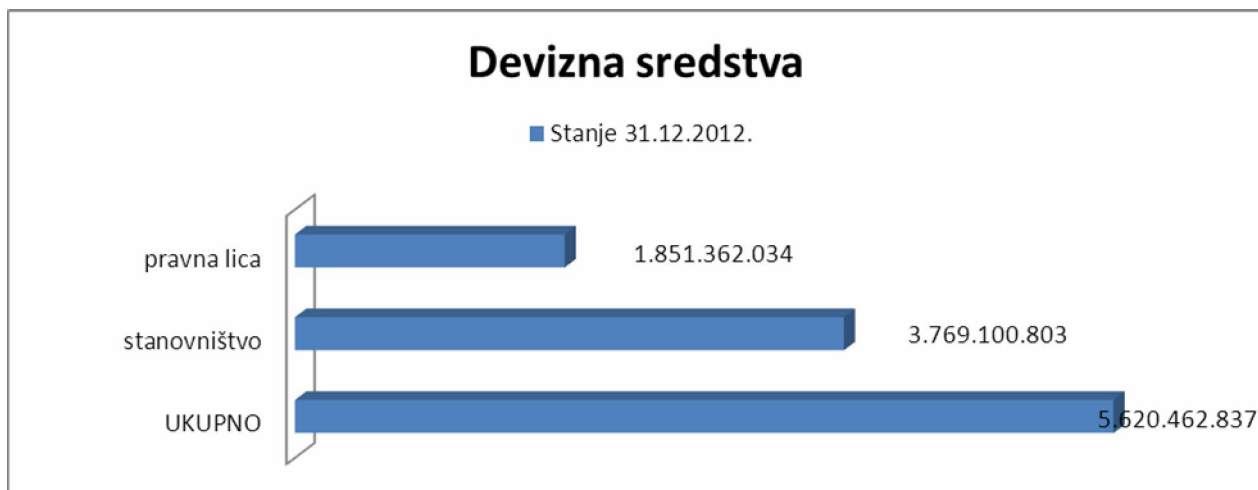
S R E D S T V A	Stanje 31.12.2011.	% uč.	Stanje 31.12.2012.	% uč.	Indeks st.31.12.12. st.31.12.11.
- kratkoročna	5.449.061.906	91	6.423.116.981	91	118
- dugoročna	546.350.289	9	611.967.911	9	112
S V E G A	5.995.412.195	100	7.035.084.892	100	117

У укупним средствима Банке динарска и девизна средства правних лица и становништва учествују са 72%, динара 11.377.824/х , и у односу на претходну годину бележе раст од 32%.

S R E D S T V A	Stanje 31.12.2011.	% uč.	Stanje 31.12.2012.	% uč.	Indeks st.31.12.12. st.31.12.11.
DINARSKA					
- pravna lica	3.896.507.750	88	5.238.471.514	91	134
- stanovništvo	517.190.963	12	518.889.517	9	100
S V E G A	4.413.698.713	100	5.757.361.031	100	130
DEVIZNA					
- pravna lica	910.156.435	22	1.851.362.034	33	203
- stanovništvo	3.263.695.682	78	3.769.100.803	67	115
S V E G A	4.173.852.117	100	5.620.462.837	100	135
UKUPNO	8.587.550.830		11.377.823.868		132
DINARSKA I DEVIZNA					
- pravna lica	4.806.664.185	56	7.089.833.548	62	148
- stanovništvo	3.780.886.645	44	4.287.990.320	38	113
UKUPNO	8.587.550.830	100	11.377.823.868	100	132

У структури правних лица на банке се односи 3.137.081/х динара, а на друга правна лица 3.952.752/х динара. У односу на претходну годину средства банака која су износила 2.450.309/х динара су повећана за 28%, а средства других правних лица која су износила 2.356.355/х динара повећана су за 68%.

Средства правних лица чине 62% укупних депозитних динарских и девизних средстава Банке, при чему је учешће истих у динарским средствима 91%, а у девизним 33%. Депозитна динарска средства чине 36% потенцијала Банке, односно 66% динарских средстава, и са номиналним повећањем од 30,4 процентних поена, 1.343.662/х динара, и реалним повећањем од 16,3% износе динара 5.757.361/х, односно 50,6 мил. евра.

Депозитна девизна средства чине 36% потенцијала Банке, односно 80% девизних средстава и са номиналним повећањем од 35 процентних поена, 1.446.611/х динара, и реалним повећањем од 23,9% и износе динара 5.620.463/х, односно 49,4 мил. евра.

3.2.1.3. Капитал

Капитал Банке износи 2.709.264/х динара и чини 17% укупног пословног потенцијала, односно 31% динарског потенцијала који је у власништву 1.439 акционара, чији је број у односу на крај претходне године смањен за 13 акционара.

Капитал Банке сачињавају:

➤ акционарски капитал	3.279.045/x
➤ нераспоређена добит ранијег периода	12.976/x
➤ ревалоризационе резерве	689.695/x
➤ нереализовани губици по основу ХОВ расположивих за продају	(4.015/x)
➤ непокривени губитак из претходне године	1.279.695/x
➤ остварен добитак у текућој години	11.258/x

Власничка структура капитала:

➤ Нова кредитна банка Марибор	76,64%
➤ Република Србија	12,89%
➤ Београдска банка АД Београд	1,71%
➤ АД за осигурање Таково Крагујевац	1,13%
➤ Југобанка АД Београд у стечају	0,80%
➤ Остали акционари	6,83%

Ревалоризационе резерве Банке на дан 31.12.2012 године износе 689.695/x динара и формиране су као резултат евидентирања позитивних ефекта процене грађевинских објеката и свођења вредности улагања у ХОВ расположивих за продају на тржишну вредност. Повећање ревалоризационе резерве по основу промене вредности грађевинских објеката у износу од 34.469/x динара извршено је по основу повећања на бази процене вредности грађевинских објеката у износу од 71.152/x

динара и смањења по основу преноса на нераспоређену добит по основу продаје грађевинских објеката у износу од 374/х динара и по основу преноса на одложене пореске обавезе по основу повећања стопе пореза на добит са 10% на 15%, динара 36.309/х. Смањење ревалоризационе резерве по основу усклађивања ХОВ расположивих за продају износи 6.999/х динара.

Смањење вредности ХОВ расположивих за продају испод њихове номиналне вредности износи од 4.015/х динара и повећано је у 2012. години за 2.458/х динара. Нераспоређена добит ранијег периода износи 12.976/х динара као резултат пренете ревалоризације по основу продаје грађевинског објекта од 374/х динара и одложених пореских обавеза по овом основу у износу од 41/х динара и преноса разграничене камате ХОВ расположивих за продају-обвезница старе девизне штедње из претходних година у износу од 12.561/х динара.

Губитак остварен из редовног пословања износи 1.455/х динара, а добит по основу смањења одложених пореских обавеза и креираних одложених пореских средстава 12.713/х динара, тако да текућа добит 2012. године износи 11.258/х динара. У 2012. години остварен је промет у обиму од 11.255 акција Банке на Берзи, који је већи у односу на 2011. годину са оствареним прометом у обиму од 6.421 акција. Укупна тржишна вредност реализованог промета у 2012. години износи 181.830 евра, а просечно пондерисана реализована тржишна цена је 16,16 евра, док је укупна тржишна вредност реализованог промета у 2011. години износила 135.534 евра, а просечно пондерисана реализована тржишна цена износила је 21,15 евра. У складу са Одлуком Народне банке Србије за израчун капитала који се користи за обрачун показатеља пословања одбитна ставка од капитала је недостајући износ резерви за процењене губитке који на дан 31. децембра 2012. године износи 450.130/х динара, тако да укупан капитал износи 2.340.251/х динара, односно 20.579.371 евра, а прописани лимит износи 10.000.000 евра.

3.2.2. Биланс банке – актива

Банка је кредитни потенцијал усмеравала у програме производње роба и услуга за извоз, оживљавање производње на домаћем тржишту, развојне програме приватног сектора, увоз роба и услуга, издавање гаранција у земљи и иностранству и остале намене у складу са пословном политиком Банке.

У периоду 01.01-31.12.2012. године одобрено је 1.160 партија кредита привреди у укупном износу од 7.138 мил. динара, односно 62,8 мил. евра.

P L A S M A N I	Stanje 31.12.2011.	% uč.	Stanje 31.12.2012.	% uč.	Indeks st.31.12.12. st.31.12.11.
A - DEVIZNI U EUR	36.347.131		45.854.558		126
A - DEVIZNI U DINARIMA	3.803.396.528	29	5.214.502.363	33	137
1. KRATK. PLASMANI	3.515.541.741	92	4.997.767.092	96	142
- pravnim licima	790.156.952		1.086.582.637		138
- devizna sredstva kod NBS- obavezna rez.	1.019.148.884		1.223.017.009		120
- got.i got.ekvivalenti	1.337.361.549		2.029.531.460		152
- ostala potrazivanja i ostala aktiva	14.139.364		16.954.174		120
- hartije od vrednosti	354.734.992		641.681.812		181
2. DUGOROČNI PLASMANI	287.854.787	8	216.735.272	4	75
- pravnim licima	287.854.787		216.735.272		75
B - DINARSKI	9.520.677.677	71	10.575.416.977	67	111
1. KRATK. PLASMANI	6.797.728.761	71	6.426.354.515	61	95
- pravnim licima	3.003.121.028		3.145.662.853		105
- stanovništvu	222.615.630		229.833.436		103
- NBS	2.300.000.000		450.000.000		20
- got.i got.ekvivalenti	674.258.370		1.178.800.961		175
- hartije od vrednosti	422.707.301		1.200.872.251		284
- ostala potrazivanja i ostala aktiva	175.026.432		221.185.015		126
2. DUGOROČNI PLASMANI	1.520.641.599	17	2.697.644.923	26	177
- pravnim licima	721.983.414	9	1.909.840.217		265
- stanovništvu	785.522.033		775.721.635		99
- NBS	13.136.152		12.083.071		92
3. OSTALI PLASMANI	1.202.307.317	13	1.451.417.539	14	121
- udeli	1.418.660		1.513.589		107
- nematerijalna ulaganja	6.155.140		134.867.411		2191
- osnovna sredstva	1.194.733.517		1.315.036.539		110
S V E G A	13.324.074.204	100	15.789.919.341	100	119

У укупној билансној активи од 15.789.919/х динара, на девизну се односи 33%, динара 5.214.502/х, односно 45,9 мил. евра, а на динарску 67%, динара 10.574.417/х, тј.

93,0 мил. евра. На крају 2011. године девизна пасива је била већа од девизне aktive за 20,9 мил. евра. У 2012. години раст девизне пасиве од 8%, односно 4,6 мил. евра и раст девизне aktive од 26%, односно 9,5 мил. евра, утицали су да на дан 31.12.2012. године девизна пасива буде већа од девизне aktive за 16 мил. евра. У укупној билансној бруто активи од 18.319.655/х динара на каматоносну бруто активу се односи 54%, динара 9.951.862/х, тј. 87,5 мил. евра, од чега на пласмане правним лицима, динара 8.150.894/х, становништву динара 1.021.833/х и на стање на жиро рачуну по основу издвојене динарске обавезне резерве динара 779.135/х.

3.2.2.1. Девизни пласмани

У структури девизног подбиланса који износи 45,9 мил. евра, на краткорочни подбиланс се односи 96%, динара 4.997.767/х, односно 43,9 мил. евра. Краткорочне пласмане чине кредити правним лицима, динара 1.086.583/х, односно 9,6 мил. евра (од чега се на краткорочне кредите и друге пласмане банкама односи динара 866.556/х, односно 7,6 мил. евра), средства код НБС (обавезна резерва) динара 1.223.017/х, односно 10,8 мил. евра, средства на рачунима код домаћих и иностраних банака и девизна готовина у благајни, динара 2.029.531/х, односно 17,8 мил. евра. Осим наведеног, краткорочне пласмане чини и формирани сопствени портфељ обвезница девизне штедње у износу од динара 348.523/х, односно 3 мил. по тржишној вредности исказаној по берзанском извештају формираном 31.12.2012. године и државни записи Републике Србије у износу од 293.159/х динара, односно 2,6 мил ЕУР који су класификовани као ХОВ расположиве за продају. Остала потраживања и остала актива износе динара 16.954/х, односно 0,1 мил. евра.

Стање укупних девизних пласмана у реалном сектору износи 1.303.318/х динара, односно 11,5 мил. евра и номинално је повећано за 225.306/х динара, а реално за 1,2 мил. евра. Стање обавезне резерве од 1.223.017/х динара номинално је повећано за 203.868/х динара, а реално за 1,01 мил. евра. У складу са Одлуком о обавезној резерви банака код НБС банка обрачунава и издваја обавезну девизну резерву на девизне рачуне НБС по стопи од 29% на износ просечног дневног књиговодственог стања девизних средстава у претходном календарском месецу за средства са уговореном рочношћу до две године и 22 % на део основице са уговореном рочношћу преко 2 године. Од укупно обрачунате девизне обавезне резерве 68% се издваја у еврима, а преосталих 32% у динарима. За средства са уговореном рочношћу до 2 године, односно до 730 дана, и 76 % се издваја у еврима за девизна средства са уговореном рочношћу преко две године, док се преостали део од 24 % издваја у динарима на жиро рачуну. На све динарске обавезе индексиране девизном клаузулом стопа издвајања износи 50 %. Народна Банка Србије на издвојена средства девизне обавезне резерве не плаћа камату. Дугорочни девизни пласмани, са учешћем од 4% у девизној активи, износе 216.735/х динара, односно 1,9 мил. евра.

3.2.2.2. Динарски пласмани

Динарски део биланса, од 10.575.417/х динара, односно 93 мил. евра чини:

- Каматоносна актива, 8.779.317/х динара, односно 77 мил. евра, коју чине пласмани клијентима Банке 7.550.182/х динара и пласмани код НБС 450.000/х динара, као и део динарске ефективе, 779.135/х динара, који представља обавезну резерву која се налази на жиро рачуну Банке. Учешће каматоносне активе у укупној билансној активи износи 55,6%.
- Некаматоносна актива, 1.796.100/х динара, односно 15,8 мил. евра чије је учешће у укупној билансној активи 44,4%.

3.2.2.3. Укупни пласмани

Укупни динарски пласмани реалном сектору и становништву Банке на дан 31.12.2012. године износили су 6.061.058/х динара, односно 53,3 мил. евра и чине 38% укупне билансне суме. Исти су у односу на крај претходне године када су износили 4.733.242/х динара, повећани за 1.327.816/х динара, односно за 28%. У укупном нето стању пласмана (укључујући и камате и накнаде и остала потраживања) на пласмане са валутном калузулом односи се динара 3.188.508/х од чега се на пласмане реалном сектору и становништву односи динара 2.619.916/х, а на банке динара 568.592/х, док су на крају 2011.год. ови пласмани износили, динара 2.313.765/х тако да је на дан 31.12. 2012.год. стање ових пласмана више за 5,9 мил. евра. На дан 31.12.2012. године учешће краткорочних пласмана у укупним динарским пласманима је смањено за 9 процентних поена, док је учешће дугорочних пласмана повећано за 9 процентних поена, а учешће осталих пласмана је остало исто.

3.3. Управљање ризиком

Свака банка се у свом пословању сусреће са различитим врстама ризика из којих могу проистећи негативни ефекти на пословање банке. Управљање ризицима у банкарском пословању обухвата идентификовање, мерење и процену ризика с циљем минимизирања њихових негативних ефеката на финансијски резултат и капитал банке. Банка је дужна да образује организациону јединицу у чијем је делокругу управљање ризицима.

Основни циљ управљања банкарским ризицима је оптимизирање односа ризика и приноса. Поред тога управљање банкарским ризицима има и следеће поддимензије:

- стратешка редукција неизвесности прихода;
- редукција неизвесности у тржишној позицији Банке;
- стабилизација приноса на капитал и ангажована средства;
- пораст у приносима;
- стабилна максимизација вредности Банке;
- минимизирање трошкова ангажовања средстава;
- предвиђање и по могућности избегавање ризика, односно адекватно ношење са њима у случају немогућности избегавања.

Управљање банкарским ризицима у Банци заснива се на следећим основним принципима:

- адекватном утврђивању вредности банкарских ризика. При томе, основни приступ ће се састојати у сагледавању просечног износа губитка као и стопи дисперзије губитка ;
- наплати цене ризика од корисника услуга. Код утврђивања цене кредита и других видова кредитног ангажовања Банке узимаће се у обзир и висина индивидуалног кредитног ризика код сваког зајмотражиоца;
- покривању предвиђених ризика из формираних резерви
- праћење и анализа портфолиа;
- контроли ризика од стране посебног организационог дела у Банци.

Банка има усвојене процедуре којима се обезбеђује контрола и доследна примена свих унутрашњих процедура Банке у вези са управљањем ризицима, као и процедуре за редовно извештавање органа Банке и Народне банке Србије (“НБС“) о управљању ризицима.

3.4. Анализа ризика пословања

Кредитни ризик

Изложеност кредитном ризику, односно, ризику да дужник не извршава обавезе из уговора, константно представља најзначајнију врсту ризика са великим утицајем на пословање банке. Из тог разлога, Банка идентификује, мери и процењује кредитни ризик у свим његовим аспектима и прати адекватност капитала у односу на преузети ризик. Циљ управљања кредитним ризиком је да Банка оствари што већи принос на капитал, на начин да своју изложеност кредитном ризику одржава у оквиру прихватљивих параметара. Банка кредитним ризиком управља на нивоу укупног и сегмената портфолиа.

Циљ политике управљања кредитним ризиком, је идентификовање извора кредитног ризика и мере за управљање тим ризиком. Циљ Банке није да елиминише кредитни ризик, већ да оствари максимално квалитетан однос ризика и приноса у границама дефинисаних лимита.

Мере које Банка примењује у циљу управљања кредитним ризиком, укључују:

- строге критеријуме селекције;
- поуздан процес одобравања кредита уз примену дефинисаних критеријума за одобравање кредита са прописаном оценом кредитне способности
- ефикасну кредитну администрацију и праћење кроз адекватно вођење кредитних досијеа у складу са Одлуком НБС и процедурама Банке и мониторинг клијената са становишта доцње у наплати као једног од елемената за уочавање првих знакова да клијент има неких проблема у пословању

- адекватне контроле везане за кредитни ризик у односима са уговорним странама;
- диверсификацију ризика кроз дисперзију пласмана по гранама делатности и клијентима водећи рачуна о изложености Банке према једном лицу или групи повезаних лица као и лицима повезаним са Банком.

Оперативно управљање кредитним ризиком врши се:

- селекцијом кредитних захтева на основу усвојене Методологије банке за процену финансијског стања И кредитне способности правних лица, предузетника и банака (рангирање клијената) са становишта кредитних карактеристика;
- применом заштитне клаузуле- девизне клаузуле за валоризацију кредита, променљиве каматне стопе, посебно када се ради о кредитима на дуже рокове;
- адекватним инструментима обезбеђења. У зависности од процењеног ризика клијента и врсте пласмана неопходно је одређивање потребног обезбеђења и одређивање заштитних клаузула.
- применом система лимита, утврђивањем максимално могућих износа кредита.
- применом система раног упозоравања. Уколико један или више показатеља система раног упозорења показује негативни тренд,
- применом система идентификације и управљања лошом активом. У циљу минимизирања губитака Банке врши се идентификација и праћење проблематичних изложености кроз спровођење предвиђених активности: информисање на интерном нивоу, провера документације, комуникација са корисником кредита или другог пласмана и гарантом и комуникација са налогодавцем и/или корисником гаранције, измени класификације према степену ризика.

Оперативно управљање кредитним ризиком обухвата и управљање кредитним портфолијом Банке. Циљ управљања кредитним портфолијом је побољшање односа приноса и ризика целокупног кредитног портфолија Банке. За потребе минимизирања укупног ризика портфолија, врши се:

- развијање система за рану идентификацију потенцијалног ризика у кредитном пословању, управљање тим ризиком и праћење ризика;
- груписање пласмана у сегменте по следећим карактеристикама: висина пласмана, врста изложености, повезана лица, показатељи пословања;
- праћење изложености Банке који проистиче из утицаја промене курса динара на финансијско стање дужника у складу са Методологијом Банке;
- праћење изложености по класама изложености у складу са Методологијом о разврставању билансне активе и ванбилансних ставки у класе изложености као и географска расподела свих изложености према материјално значајним областима по класама изложености;
- праћење учешћа проблематичних кредита у укупним кредитима, тако да исти имају тенденцију сводјења на ниво просека у банкарском сектору.

У складу са усвојеним актима извршено је идентификовање извора ризика и формирање исправки вредности билансних потраживања и резервисања за губитке по ванбилансним ставкама. При томе, настојало се да се води политика минимизирања кредитног ризика и његовог свођења у прихватљиве границе. Оперативно управљање кредитним ризицима вршено је селекцијом кредитних захтева на основу анализа способности зајмопрималаца и могућности зајмопрималаца да испуне обавезе по основу отплате камате и главнице и утврђивањем адекватне цене кредита која покрива ризик пласмана. Ограничење нивоа кредитног ризика врши се утврђивањем кредитних лимита, а обезбеђење узимањем средстава прихватљивих за Банку.

Класификација билансне активе и ванбилансних ставки

Класификација билансне и ванбилансне активе према утврђеном степену наплативости и финансијском стању клијената вршена је у складу са прописима НБС и интерним актима Банке. Са стањем на дан 31.12 2012. године укупна актива која се класификује (у бруто износу) износи 12.705.227/х динара, што представља повећање од 25,82% у односу на 31. децембар 2011. године.

На дан 31.12.2012. године учешће лоше активе у укупној активи која се класификује је 13,22% и у односу на дан 31.12.2011.године смањено је за 11,15%.

Класификација активе са стањем на дан 31.12.2012. године

Активa која се класификује	Oznaka klasifikacije					ukupno
	A	B	V	G	D	
Bilansna aktiva	5.494.252	2.673.276	896.952	197.278	1.454.330	10.716.088
Ispravka vrednosti	11.793	50.934	28.575	46.891	1.155.597	1.293.790
Vanbilansna aktiva	888.284	972.633	100.178	19.319	8.725	1.989.139
Rezervisanje za gubitke	3.398	15.179	2.363	4.124	354	25.418
Ukupna aktiva	6.382536	3.645.909	997.130	216.597	1.463.055	12.705.227
% učešća	50,24	28,70	7,85	1,70	11,52	100,00
Обрачуната резерва за проценјене губ.	0	66.870	145.128	64.142	1.458.030	1.734.170
Potrebna rezerva za проценјене gubitke	0	12.706	116.744	18.277	302.403	450.130

У складу са регулативом средства обезбеђења билансне активе приликом обрачуна посебне резерве дају могућност Банци да побољша класификацију за пласмане покривене дефинисаним врстама обезбеђења (првокласна и адекватна средства обезбеђења потраживања) односно обрачунава нижи проценат посебне резерве.

По основу одбитних ставки ванбилансне активе Банке, основица за обрачун резерве за процењене губитке умањена је за 844.775/х динара, тако да иста износи 11.860.452/х динара. Укупно обрачуната резерва за процењене губитке по билансној активи и ванбилансним ставкама које се класификују на дан 31.12.2012. године, износи 1.734.170/х динара што је за 2,2% мање у односу на 31.12.2011 године износи 450.130/х динара.

Ризик ликвидности

Ниво ликвидности Банка исказује показатељем ликвидности. Банка је дужна да показатељ ликвидности одржава у складу са Одлуком НБС прописаним оквирима тако да буде најмање: на нивоу од 1,0 када је обрачунат као просек свих радних дана у месецу, 0,8 када је обрачунат за један радни дан и 0,9 када је обрачунат за три узастопна дана. Показатај ликвидности у интерно прописаним оквирима утврђеним на основу искуствених параметара и на основу стрес теста је један од битних индикатора раног упозорења ризика ликвидности. Вредности интерно прописаних граница за рано упозорење ризика ликвидности су:

- 1,3 када је обрачунат као просек свих радних дана у месецу,
- 1,1 када је обрачунат за три узастопна радна дана и
- 1,0 када је обрачунат за један радни дан.

Показатељ ликвидности представља однос збира ликвидних потраживања првог реда и ликвидних потраживања другог реда с једне стране и збира обавеза Банке по виђењу и без уговореног рока доспећа и обавеза са уговореним роком доспећа у наредних **месеца** дана сходно одлуци НБС.

Показатељ ликвидности током 2012 и 2011. године је био следећи:

	<u>2012.</u>	<u>2011.</u>
Просек током периода	2,14	2,13
Највиши месечни	2,56	2,53
Најнижи месечни	1,79	1,74
На дан	1,83	1,57

У складу са НБС Одлуком о изменама и допунама одлуке о управљању ризицима банке Банка исказује и ужи показатељ који представља однос ликвидних потраживања банке првог реда, са једне стране и збира обавеза банке по видјењу или без уговореног рока доспећа и обавеза банке са уговореним роком доспећа у наредних месеца дана од дана вршења обрачуна показатеља ликвидности.

Минималним коефицијентом ликвидности мери се ликвидност на нивоу од недељу дана – актива која доспева у року од недељу дана у односу на пасиву која доспева у року од недељу дана. Како би се ризик ликвидности одржао у границама

утврђених лимита и показатеља ликвидности утврђеног регулативом НБС, Сектор за управљање ризицима у сарадњи са Сектором Средстава као и осталим организационим деловима Банке перманентно прати кретање ризика ликвидности са аспекта базичног тренда, сезонских и цикличних промена.

Идентификација ризика ликвидности обухвата статички и динамички аспект процеса управљања ризиком ликвидности. Статички аспект идентификације се односи на текућу изложеност Банке ризику ликвидности, а динамички обухвата утицај будућих активности и производа Банке на ризик ликвидности. Ризик ликвидности идентификује се на оперативном и структурном нивоу. Оперативни ниво подразумева фокусирање на краће временске периоде и праћење трансакција.

Каматни ризик

Каматни ризик је ризик од настанка негативних ефеката на финансијски резултат и капитал Банке услед промена каматних стопа, а Банка је изложена овом ризику по основу ставки које се воде у банкарској књизи. Банка је изложена каматном ризику у случају постојања рочне неусклађености између њене каматносноне активе и пасиве са фиксним каматним стопама, као и у случају постојања неусклађености датума поновног утврђивања каматних стопа каматносноне активе и пасиве са променљивим каматним стопама. Процедуром за идентификовање каматног ризика омогућава се благовремено и свеобухватно идентификовање каматног ризика коме је Банка изложена, као и анализа узрока који доводе до његовог настанка.

Банка посебно анализира изложеност каматном ризику по основу:

- 1) ризика неусклађености доспећа (за ставке са фиксном каматном стопом) и поновног одређивања цена (за ставке са променљивом каматном стопом)

- за појединачне ставке активе и пасиве, као и за ванбилансне ставке Банке (реприцинг ризик),
- 2) базног ризика (басис ризик) (ризика тзв. имперфектне корелације у кретању стопа примања и плаћања на различите каматно осетљиве ставке са иначе сличним карактеристикама што се тиче доспећа, односно поновног одређивања цена), и
 - 3) ризика опција уграђених у каматно осетљиве ставке активе и пасиве, као и у ванбилансне ставке Банке (опционалиту ризик). Настанак овог ризика везан је нпр. за повлачење депозитних средстава без дефинисаног рока доспећа или превремене отплате кредита и
 - 4) утврђивања и пројекције криве приноса.

Каматни ризик се идентификује на основу следећих елемената:

- кретања каматних стопа на финансијском тржишту, промена висине референтне каматне стопе НБС, као и стопе раста цена на мало,
- рочне структуре билансних позиција,
- односа каматносноне и некаматносноне активе и пасиве,
- учешћа позиција са варијабилним и фиксним каматним стопама у каматносној активи и пасиви,
- података из биланса стања и биланса успеха, и
- просечне пондерисане каматне стопе средстава и обавеза на одређени дан.

За мерење каматног ризика користе се квантитативне методе и показатељи за изражавање висине каматног ризика. Мерење каматног ризика врши се утврђивањем коефицијента каматне осетљивости (коефицијент гепа) који представља однос каматно осетљиве активе и каматно осетљиве пасиве.

Каматни ризик се процењује као прихватљив:

- уколико је просечна пондерисана каматна стопа на каматноснону активу већа од просечне пондерисане каматне стопе на каматноснону пасиву и
- уколико се применом сценарио анализе добије позитиван ефекат на финансијски резултат при пројектованим променама каматних стопа.

Одлуком о каматним стопама утврђени су оквири за одређивање висине каматних стопа на пласмане и обавезе у 2012. години. Банка је настојала да политиком каматних стопа омогући очување реалне вредности извора и пласмана. Следећа табела приказује изложеност Банке ризику од промене каматних стопа на дан 31. децембра 2012. године. Средства и обавезе су приказане по датуму поновног одређивања камате или датуму доспећа у зависности од тога који је датум ранији.

	U hiljadama dinara						
	Do mesec dana	Od 1 do 3 meseca	Od 3 do 12 meseci	Od 1 do 5 godina	Preko 5 godina	Nekamatonosno	Ukupno
AKTIVA							
Gotovina i gotovinski ekvivalenti	779.134	-	-	-	-	2.429.198	3.208.332
Opozivi depoziti i krediti	450.000	-	-	-	-	1.232.868	1.682.868
Potraživanja po osnovu kamata, naknada, prodaje, promene fer vrednosti derivata i druga potraživanja	-	-	-	-	-	83.114	83.114
Dati krediti i depoziti	686.826	1.758.658	2.838.140	1.023.863	-	42.540	6.350.027
Hartije od vrednosti	1.275.603	69.800	482.542	-	-	14.609	1.842.554
Udeli (učešća)	-	-	-	-	-	1.514	1.514
Ostali plasmani	852.887	73.733	2.472	9.611	-	87.729	1.026.432
Nematerijalna ulaganja	-	-	-	-	-	134.868	134.868
Osnovna sredstva i investicione nekretnine	-	-	-	-	-	1.315.036	1.315.036
Odložena poreska sredstva	-	-	-	-	-	-	-
Ostala sredstva	-	-	-	-	-	145.174	145.174
Ukupno aktiva	4.044.450	1.902.191	3.323.154	1.033.474	-	5.486.650	15.789.919
PASIVA							
Transakcioni depoziti	766.580	111.544	-	-	-	1.389.155	2.267.279
Ostali depoziti	2.667.395	3.032.195	3.253.391	57.968	-	99.596	9.110.545
Primljeni krediti	796.028	-	-	-	-	365	796.393
Obaveze po osnovu kamata, naknada i promene vrednosti derivata	-	-	-	-	-	17.291	17.291
Rezervisanja	-	-	-	-	-	88.220	88.220
Obaveze za poreze	-	-	-	-	-	2.629	2.629
Odložene poreske obaveze	-	-	-	-	-	91.066	91.066
Ostale obaveze	-	568.592	-	-	-	138.640	707.232
Ukupno obaveze	4.230.003	3.712.331	3.253.391	57.968	-	1.826.962	13.080.655
Ukupan kapital	-	-	-	-	-	2.709.264	2.709.264
Ukupno pasiva	4.230.003	3.712.331	3.253.391	57.968	-	4.536.226	15.789.919
Ročna neusklađenost na dan:							
- 31. decembra 2012. godine	(185.553)	(1.810.140)	69.763	975.506	-	950.424	
- 31. decembra 2011. Godine	1.703.666	(290.721)	(1.553.007)	174.502	7.630	(42.070)	

Девизни ризик

Девизни ризик подразумева ризик од настанака негативних ефеката на финансијски резултат и капитал Банке услед промене девизног курса. Банка је изложена девизном ризику по основу ставки који се воде у банкарској књизи и књизи трговања. Показатељ девизног ризика је однос између укупне нето отворене девизне позиције Банке и капитала Банке који се обрачунава у складу са Одлуком о адекватности капитала Банке.

Показатељ девизног ризика

Датум	Отворена позиција		Отворена позиција		Отворена позиција		Отворена позиција		Укупна отворена позиција		Укупна отворен а позициј а	Показате љ девизног ризика
	у ЕУР		у УСД		у ЦХФ		у осталим валутама					
	Дуга	Кратк а	Дуга	Кратк а	Дуга	Кратк а	Дуга	Кратк а	Дуга	Кратк а		
31.12.2012.	0	9904	0	7317	33808	0	33797	0	67605	17221	67607	2,89
30.09.2012.	0	19357	0	7524	0	35761	42727	0	42727	62642	62642	2,65
30.06.2012	0	113688	0	12002	6020	0	27870	0	33890	125690	125690	5,06
31.03.2012	22163	0	0	84	6834	0	17060	0	46057	84	46059	1,81
31.12.2011	62927	0	482	0	0	4849	23375	0	86784	4849	86784	3,30

Максимално дозвољени ниво показатеља девизног ризика је 20% (Одлука о адекватности капитала банке).

Оперативни ризик

Банка управља оперативним ризиком на начин да минимизира негативан утицај неадекватних унутрашњих процеса, људи и система и спољних догађаја на финансијски резултат Банке. Идентификација и мерење оперативног ризика се спроводи кроз праћење и евидентирање свих интерних и екстених догађаја, процеса и пословних функција, као дела пословног циклуса производа које Банка нуди, који могу имати негативан утицај на пословање Банке и њен финансијски резултат. Сви догађаји оперативног ризика се евидентирају у јединствену базу података, која садржи све потребне податке о датом догађају (датум уноса, датум откривања, датум књижења, датум завршетка, опис догађаја, организациони део, статус, узрок, линија пословања на коју се догађај односи, врста догађаја, предузете мере, бруто износ догађаја оперативног ризика, наплаћено (осигурање), наплаћено (други основи), нето износ догађаја оперативног ризика, тип губитка).

Организациони делови у Банци су у обавези да евидентирају све догађаје по основу оперативног ризика преко Процедуром утврђеног минимума финансијског утицаја и то уносом података према утврђеној матрици. Организациони делови у Банци су у обавези да о свим књиговодствено евидентираним догађајима по основу оперативног ризика обавесте Одељењ Управљање оперативним ризиком се спроводи кроз следеће активности:

- формирање и ажурирање јединствене базе података о свим догађајима оперативног ризика;
- коришћење фактора ублажавања ризика, кроз поштрење оперативног надзора и пренос оперативног ризика на трећа лица;
- алокацију капитала за покриће;
- превентивно деловање кроз предузимање превентивних и сталних контрола и надзора, улагања у опрему, сталну едукација запослених и сл..

О насталим догађајима по основу оперативног ризика, евидентираним у бази података, Сектор за управљење ризицима сачињава месечне и тромесечне извештаје који се разматрају на надлежним органима Банке, као и банкарске групе.

3.5. Ревизија финансијских извештаја

Ревизија финансијских извештаја се спроводи од стране независног ревизора који утврђује непристрасност у презентирању финансијске позиције, резултата пословања и токова готовине у складу са прихваћеним рачуноводственим принципима. Разликујемо интерну, екстерну и државну ревизију. Интерну ревизију обављају лица запослена у банци и она је најчешће организована као посебна функција. Она није законом прописана, већ њено оснивање зависи од потреба и одлука саме банке. Екстерну ревизију обављају спољни органи, тј. независни ревизори. Прописана је законом и извештава акционаре о истинитости и објективности финансијских извештаја. Државну ревизију у нашој земљи обавља Финансијска полиција која врши контролу пореских обвезника, открива кривичне поступке и изриче казнене мере предвиђене законом.

Тим ревизорске куће **Делоитте** на челу са **овлашћеним ревизором Наташом Милојевић**, обавио је ревизију финансијских извештаја Цреду банке који обухватају биланс стања на дан 31.12.2012. године, и одговарајући биланс успеха, извештај о променама на капиталу и токовима готовине за годину која се завршава на тај дан, као и преглед значајнијих рачуноводствених политика и напомене уз финансијске извештаје. Ревизор је изразио позитивно мишљење у ревизорском извештају.

Руководство је одговорно за састављање и објективну презентацију финансијских извештаја, док је одговорност ревизора да изрази мишљење о приложеним финансијским извештајима на основу обављене ревизије. Ревизија укључује спровођење поступака у циљу прибављања доказа о износима и информацијама обелодањеним у финансијским извештајима. По мишљењу

независног ревизора, финансијски извештаји истинито и објективно, по свим материјално значајним питањима, показују финансијски положај Cedy банке, резултате њеног пословања, промене на капиталу и токовима готовине за назначени период.

Екстерну ревизију, који је за назначени период пословања Cedy банке обавио Deloitte, смањује сумње и несигурности у квалитет информација садржаних у финансијским извештајима. Лош квалитет финансијских извештаја директно доводи до економских губитака оних субјеката који су се поуздали у информације садржане у њима, као што су: погрешне одлуке о позајмљивању капитала, промашене инвестиције и др.

Закључак

Депозитне финансијске институције су веома заступљени учесници на финансијским тржиштима. Ове су и настале због потреба становништва за прикупљањем и разменом новца . Можемо рећи да су банке најзначајније институције ове врсте. Оне нуде широк спектар услуга својим корисницима. Данас су веома заступљени хипотекарни и кеш кредити, ПОС терминали, кредитне картице и др. Можемо рећи да савремена банка обавља велики број активности на прикупљању, пласирању средстава и инвестиционом банкарству.

Банке често улазе у ризичне активности, како би оствариле већи принос на своја средства. Зато постоје прописани нивои капитала у односу на ризичну активу, односно оне се морају придржавати Базелског споразума. Услов њиховог успешног пословања је поштовање унапред дефинисаних принципа, а пре свега се мисли на управљање активом и пасивом, држање на рачуну одређеног износа готовине као и капитала.

У свом пословању, банка се суочава са различитим врстама ризика. То су, пре свега, кредитни ризик, ризик ликвидности, а ништа мање значајни су каматни, девизни ризик, ризик земље, ризик изложености. На нивоу филијале, посебно је значајан оперативни ризик. Да би отклонила или бар умањила дејство ризика, банка мора на време да идентификује ризик, а затим да врши мерење и управљање њиме.

Ово питање је строго регулисано законом и подзаконским актима, а у нашој земљи се мисли на "Одлуку о управљању ризицима" које се банка мора придржавати.

Основне карактеристике, положај и успешност пословања, као и начин управљања ризицима, анализирани су на примеру NKBM Cреду банка а.д. Крагујевац. Ради се о савремено организованој и профитабилној банци која брине о потребама и могућностима својих клијената, користи иновативне производе и успешно се носи са ризицима у пословању и растућом конкуренцијом у овој области.

Cреду банка је у току 2012. године одобрила велики број кредита становништву и привреди и остварила значајан пораст добитка. На основу анализе показатеља профитабилности, уочен је пораст приноса на средства и капитал у односу на претходни период. Анализиран је и извештај овлашћеног ревизора. Финансијски извештаји су позитивно оцењени. Банке и друге депозитне институције послују у условима нестабилног финансијског тржишта услед трендова јачања информационе технологије, глобализације финансијских институција и повећања дејства различитих врста ризика. У том смислу, указује се значај механизма управљања ризицима како на нивоу банке тако и на механизме који су у надлежности регулаторних органа власти. Такође, банке се, у условима притиска конкуренције, морају окренути успостављању добре везе са клијентима, нудити јефтиније и квалитетније услуге и пратити степен развоја информационе технологије.

Литература

1. Ћировић, Ћ., (2001), Банкарство, Бридге Цомпану, Београд
2. Ђукић, Ђ., Бјелица, В., Ристић Ж., (2003), Банкарство, Економски факултет, Београд
3. Ерић, Д., (2003), Финансијска тржишта и инструменти, Београд
4. Горичић, Ј., (2006), Приручник за управљање ризицима банке према Закону о банкама, Проинком, Београд
5. Јакшић, М., (2005), Компаративна анализа развијених тржишта капитала, Економски факултет, Крагујевац
6. Мешић, Д., (2004), Пруденциона контрола банака и финансијских конгломерата, Стулос, Нови Сад
7. Мишкин, Ф., Ејкинс, С., (2005), Финансијска тржишта и институцијем, превод МАТЕ д.о.о., Загреб
8. Одлука у управљању ризицима, Службени гласник РС, бр. 57/2006.
9. Ристић Ж., (2004), Тржиште капитала, самостално издање, Београд
10. Тривунац, Ј., (1993), Пруденциона регулација и надзор над банкама, Задужбина Андрејевић, Београд
11. Закон о банкама, Службени гласник РС, бр. 107/2005
12. Зечевић, М., (1981), Организација и пословања банака, Београд
13. www.nbs.yu, сајт Народне банке Србије